

Regeringens proposition

2003/04:51

Kust- och insjöfiske samt vattenbruk

Prop.
2003/04:51

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 4 december 2003

Göran Persson

Ann-Christin Nykvist
(Jordbruksdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag om riktlinjer för en nationell politik för kust- och insjöfisket inklusive fritidsfisket samt vattenbruket. Syftet är att stärka och utveckla dessa verksamheter inom ramen för en ekologisk, ekonomisk och social hållbar utveckling, särskilt med avseende på de svenska miljömålen och en utveckling av landsbygden. Kust- och insjöfisket inklusive fritidsfisket samt vattenbruket skall, med tillämpning av försiktighetsprincipen och ekosystemansatsen, bedrivas hållbart inom ramen för biologiskt säkra gränser, vara lönsamt och bidra till att skapa attraktiva arbetsplatser. Detta är särskilt viktigt i regioner där alternativa sysselsättningar är begränsade.

Förutsättningen för en utveckling av kust- och insjöfisket samt fisketurismen är att beståndssituationen för aktuella fiskarter befinner sig inom biologiskt säkra gränser grundade på vetenskaplig rådgivning. Kunskapen om många bestånd är bristfällig och enligt regeringens bedömning bör en långsiktig strategi för forskningen inom fiskeområdet tas fram. Med beståndssituationen som grund anser regeringen att förvaltningsformerna för aktuella fisken måste utvecklas i syfte att uppnå en utveckling av kust- och insjöfisket samt fritidsfisket. Vissa i dag befintliga förvaltningsverktyg rörande lokal och regional samförvaltning, tillträde till resursen samt fördelning av resursen skall användas mer aktivt.

Även vattenbruket lyfts fram i propositionen. Dess betydelse för landsbygden och framtida möjligheter att utvecklas som en miljöanpassad näring, bl.a. genom modernisering av tillståndsgivningen, belyses.

I propositionen belyses fritidsfiskets betydelse för folkhälsa och samhällsekonomi samt fisketurismnäringens ekonomiska betydelse.

Vidare behandlas fritidsfiskets inverkan på resursuttaget. En särskild utredare tillsätts med uppdrag att ta fram en långsiktigt hållbar modell för finansieringen av fiskevården. Prop. 2003/04:51

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	4
2	Ärendet och dess beredning.....	5
3	En nationell politik för kust- och insjöfisket samt för fritidsfisket och vattenbruket	5
3.1	Definition och avgränsning av kust- och insjöfiske.....	5
3.2	Mål och inriktning för en nationell politik för kust- och insjöfisket samt för fritidsfisket och vattenbruket	6
3.3	Förvaltningsformer	14
3.4	Tekniska åtgärder.....	21
3.5	Fiskerikontroll.....	24
4	Förbättrade förutsättningar för kust- och insjöfisket	26
4.1	Forskning och utveckling.....	26
4.2	Beståndsrestaurering och bevarande.....	28
4.3	Utsättningar.....	30
4.4	Säl och skarv	33
4.5	Utbildning	36
4.6	Fritidsfiske och fisketurism.....	37
4.7	Information och öppenhet	43
4.8	Miljögifter i fisk.....	44
5	Vattenbruket	46
5.1	Inledning	46
5.2	Vattenbrukets effekter på miljön	47
5.3	Vattenplanering.....	48
5.4	Tillståndsgivning och tillsyn.....	49
5.5	Forskning och utveckling.....	51
5.6	Modeller för bedömning av vattenbrukets miljöeffekter ..	53
6	Konsumentperspektiv i fisket	53
7	Effekter för småföretagare.....	56
8	Ekonomiska konsekvenser	57
Bilaga 1	Fiskets nuvarande omfattning och ekonomi.....	59
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanser	68
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 4 december 2003 ...	70

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2003/04:51

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om mål och inriktning för en nationell politik för kust- och insjöfisket samt för vattenbruket (avsnitt 3.2).

2 Ärendet och dess beredning

Regeringen uppdrog den 19 april 2000 åt Fiskeriverket att analysera situationen för det småskaliga kustfisket och insjöfisket i Sverige. I uppdraget ingick även att lägga fram förslag på lämpliga åtgärder för att förbättra förutsättningarna för detta fiske.

Fiskeriverket redovisade i juli 2001 sitt uppdrag. Förslaget har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i bilaga 2. En remissammanställning finns tillgänglig i Jordbruksdepartementet (Jo2001/2399).

I uppdraget anges att analysen skall gälla olika typer av lokalt bedrivet fiske och att den i första hand bör avse fisket inom fyra nautiska mil. I sin analys har Fiskeriverket redovisat bl.a. tolv olika fisken. Huvuddelen av de förslag till åtgärder som verket för fram beträffande dessa fisken kan verket själv besluta om.

Regeringen tar nu upp de förslag som främst avser den framtida inriktningen för en nationell politik för såväl yrkesmässigt kust- som insjöfiske och även för fritidsfiske och vattenbruk. I detta sammanhang har även betänkandet Levande skärgård (SOU 2000:67) beaktats.

Regeringen tillsatte i maj 1998 en arbetsgrupp med uppdrag att ta fram förslag till en övergripande policy för fiskodling. Arbetsgruppen redovisade sitt uppdrag för regeringen i juni 2000. Förslaget har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i bilaga 2. En remissammanställning finns tillgänglig i Jordbruksdepartementet (Jo2000/1674).

Regeringen tillsatte i december 2000 en särskild utredare med uppgift att utreda konsekvenserna av det fria handredskapsfisket. Utredningen överlämnade i november 2001 till regeringen betänkandet Utvärdering av det fria handredskapsfisket (SOU 2001:82). Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i bilaga 2. En remissammanställning finns tillgänglig i Jordbruksdepartementet (Jo2001/3568).

Propositionen har utarbetats i samarbete med Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

3 En nationell politik för kust- och insjöfisket samt för fritidsfisket och vattenbruket

3.1 Definition och avgränsning av kust- och insjöfiske

Någon allmänt antagen definition av begreppet yrkesmässigt kustfiske eller småskaligt yrkesmässigt fiske finns inte men till kategorin räknas normalt allt yrkesmässigt insjöfiske. En administrativt använd avgränsning för småskaligt kustfiske avseende saltsjöfisket, också inom EU, har varit fartyg med en längd under 12 meter. Sådana fartyg svarade för cirka 43 procent av det totala antalet landningar av svenska fiskare under år 2000, samtidigt som dessa fartyg endast stod för cirka 3 procent av

den landade kvantiteten. Detta innebär att de mindre fartygen kännetecknas av ett fiskemönster med ett stort antal korta fiskeresor.

Vid en förenklad uppdelning av fisket kan därmed kustfisket urskiljas. Det storskaliga fisket kännetecknas av att fartygens storlek och beskaftenhet medger ett fiske som inte är geografiskt begränsat. Besättningsmännen kan exempelvis ha sin bostadsort i södra Bohuslän medan fisket till största delen kan bedrivas såväl i Östersjön som i Nordsjön. Landningarna av fångsten sker där det för tillfället är mest lämpligt, geografiskt och/eller ekonomiskt.

Det småskaliga kustfisket är dock geografiskt begränsat och företar oftast fiskeresor under maximalt 24 timmar med landningar av fångsten i hemmahamnen. En definition som begränsas till de fartyg som bedriver ett fiske som i allmänhet består av fiskeresor som är kortare än ett dygn innebär att även fartyg med en längd över 12 meter inkluderas men den geografiska och därmed regionala kopplingen förstärks. Därmed har detta fiske en större regional betydelse genom sin direkta anknytning till lokal landbaserad fiskeanknuten verksamhet såsom fiskberedning och servicenäringar.

Regeringen anser därför att kustfiske skall definieras som ett lokalt bedrivet fiske med fiskeresor under maximalt 24 timmar samt att allt yrkesmässigt insjöfiske fortsatt ingår i definitionen. Om kustfisket skall karaktäriseras av ett lokalt bedrivet fiske bör definitionen därmed inte begränsas efter fartygsstorlek utan efter fiskeresornas längd. Begreppet *kust- och insjöfiske* används därför fortsatt i texten.

Med yrkesmässigt fiske avses här framför allt ett fiske som bedrivs med stöd av en yrkesfiskelicens. Visst yrkesmässigt kust- och insjöfiske bedrivs emellertid med stöd av enskild rätt vilket innebär att det inte krävs en yrkesfiskelicens. Detta fiske inräknas i definitionen av kust- och insjöfiske ovan. Däremot bedrivs fiske vid kust och i insjöar även av fritidsfiskare och fisketurismföretag. Detta fiskes fångster går inte till försäljning och utgör därmed inte en grund för yrkesmässigt fiske och ingår därför inte i definitionen kust- och insjöfiske.

3.2 Mål och inriktning för en nationell politik för kust- och insjöfisket samt för fritidsfisket och vattenbruket

Regeringens förslag: Målen för en nationell politik för kust- och insjöfisket samt för fritidsfisket och vattenbruket skall vara följande

- En ekologiskt hållbar förvaltning av fiskresurserna inom ramen för de av riksdagen fastställda miljö kvalitetsmålen skall bidra till att återskapa och bevara den biologiska mångfalden samt bidra till utvecklingen av ett livskraftigt, ekologiskt hållbart och därmed miljöanpassat fiske.
- Kust- och insjöfisket samt vattenbruket och fritidsfisket skall bidra till en ekonomiskt och socialt hållbar utveckling av landsbygden.
- Fiskerinäringens, miljöorganisationers och andra berörda intressenters inflytande och ställning i förvaltningen av fiskresurserna skall stärkas.
- Konsumenternas krav på säkra livsmedel, näringsriktig kost samt hållbar produktion skall beaktas.

Regeringen föreslår nya och delvis förändrade mål för den nationella politiken för kust- och insjöfiske samt för fritidsfiske och vattenbruk. Ett av de föreslagna målen är i sak identiskt med nu gällande ekologiskt hållbarhetsmål på fiskets område.

Tre nya mål har utarbetats, dels ett som avser landsbygdens utveckling, ett inflytandemål och dels ett konsumentpolitiskt mål. Ett lokalt bedrivet kust- och insjöfiskets samt fritidsfiske och vattenbruk ger ökade förutsättningar för vidmakthållande och utveckling av en social och kommersiell service i skärgården och annan glesbygd och främjar därmed utvecklingen av en levande landsbygd. Inflytandemålet utgår från behovet av samverkan och samförstånd på regional och lokal nivå samt från behovet av en bred förankring och involvering av berörda intressenter. Konsumentmålet utgår från det tidigare målet om konsumenternas krav på livsmedel av god kvalitet. Målformuleringen har dock förstärkts ytterligare så att målet nu specifikt innebär att konsumenternas krav skall beaktas.

Arbetet för att uppnå de övergripande målen pågår kontinuerligt inom fiskeripolitiken och inom andra politikområden. Den framtida inriktningen av arbetet under de närmaste åren beskrivs närmare i avsnitt 3.3 Förvaltningsformer. Regeringens bedömning av vilka åtgärder som bör genomföras beskrivs närmare i avsnitten 3.4–5.

Syftet med tydligare riktlinjer för en nationell politik för kust- och insjöfisket samt för fritidsfisket och vattenbruket är att regelverk, förvaltning och resursfördelning skall bidra till att dessa verksamheter stärks och utvecklas inom ramen för en hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling, särskilt med avseende på de svenska miljömålen och en utveckling av landsbygden. Målet är att inom ramen för de begränsningar som tillgängliga resurser sätter skall kust- och insjöfisket samt fritidsfisket bedrivas ekologiskt och ekonomiskt hållbart och bidra till att skapa attraktiva arbetsplatser. Detta mål gäller även för vattenbruket inom ramen för ett hållbart nyttjande av miljön. Detta är särskilt viktigt i regioner där alternativa sysselsättningsmöjligheter är begränsade.

Målen för EU:s gemensamma fiskeripolitik är att fiskeresurser skall i enlighet med försiktighetsprincipen och ekosystemansatsen förvaltas på ett långsiktigt hållbart sätt så att de nyttjade fiskbestånden är av optimal storlek och mellanårsvariationerna enbart naturligt betingade. Förvaltning enligt försiktighetsprincipen och ekosystemansatsen som ger fiskbestånd inom biologiskt säkra gränser och ekosystem i balans är även en förutsättning såväl lokalt, regionalt som globalt för att fiskerinäringen skall kunna utgöra en stabil ekonomisk verksamhet. Utvecklingen utmed såväl Östersjöns som Västerhavets kustområden med svaga bestånd för många arter är mycket oroande. Förvaltningen skall därför baseras på förbättrat vetenskapligt underlag och utgå från ekosystemens och fiskbeståndens status, noga följa beståndsutvecklingen samt prioritera förvaltande och fiskevårdande åtgärder som skapar rika kustnära fiskbestånd.

Säkra livsmedel är ett område som prioriteras av regeringen. Konsumenterna måste kunna lita på att de livsmedel de konsumerar är säkra. Dessutom är det en självklarhet utifrån ett konsumentperspektiv att

fiskbestånden skall kunna utvecklas på ett hållbart sätt och ge goda fångster även på lång sikt. Ett långsiktigt hållbart nyttjande av resursen är en förutsättning för att kunna försörja marknaden med fisk och det är också viktigt att konsumenterna har tilltro till fisk som råvara. Detta gäller såväl livsmedelssäkerhet som i fråga om produktionsmetoder.

Förutsatt att resursbasen finns är ett lokalt bedrivet fiske en väsentlig del i det svenska fisket och en del i att skapa en levande landsbygd. För att de svenska fiskeresurserna skall kunna nyttjas på bästa sätt krävs såväl ett storskaligt fiske som ett mer lokalt bedrivet fiske. Det senare, dvs. ett fiske som utgår från bosättningsorten eller dess närhet och bedrivs över dagen, medför sysselsättningstillfällen på land, exempelvis i form av småskalig beredning. Ett sådant fiske ger också ökade förutsättningar för vidmakthållande och utveckling av en social och kommersiell service i skärgårdar och glesbygd. De dagliga landningarna skapar även förutsättningar för en mer jämställd fördelning av ansvaret för hem och familj. Genom att detta fiske är geografiskt utspritt längs kusten och i våra insjöar innebär det även ett differentierat utbud av fisk och fiskprodukter samt att fiskets produkter kan ha kortare väg till konsumenten vilket främjar kvaliteten.

I syfte att skapa förutsättningar för en värdefull fritid samt som underlag för verksamheten fisketurism skall allmänhetens möjligheter till ett attraktivt fiske med handredskap för nöje och rekreation beaktas. Förutsättningen för fiske på kusten, oavsett vem som fiskar, är rika kustnära fiskbestånd.

Utifrån landsbygds- och konsumentpolitiska aspekter lyfts även vattenbruket fram i propositionen och dess framtida möjligheter att utvecklas som näring. Konsumentens efterfrågan på fisk möts av såväl vildfångad som odlad fisk. Samtidigt kan fiskodling bedrivas i både kustvatten och insjöar och har därmed sysselsättningsskapande betydelse i vissa regioner av Sverige. I propositionen belyses vidare fritidsfiskets betydelse för resursuttaget samt för fisketurismnäringens ekonomiska betydelse.

Förutsättningen för en utveckling av kust- och insjöfisket samt för fritidsfisket och fisketurismen är att beståndssituationen för aktuella fiskarter befinner sig inom biologiskt säkra gränser grundade på vetenskaplig rådgivning. Kunskapen om många bestånd är bristfällig och regeringen anser att en förbättrad forskning om ekosystemansatsens tillämpning bör komma till stånd samt att identifiering och uppskattningar av bestånd av betydelse för kust-, insjö- och fritidsfisket förbättras. Med beståndssituationen som grund anser regeringen att förvaltningsformerna för aktuella fisken måste utvecklas i syfte att uppnå en gynnsam utveckling av kust- och insjöfisket, vattenbruket och fisketurismen. Vissa i dag befintliga förvaltningsverktyg skall användas mer aktivt. Syftet med detta är att lindra de effekter som uppstår till följd av att kustfisket är en sårbar verksamhet. Traditioner, fartygens storlek och fiskets geografiska begränsning minskar möjligheterna att variera fisket såväl avseende art som geografiskt område. Beroendet av goda lokala bestånd och landbaserad infrastruktur såsom hamnar, fryshus, beredningsindustri och annan service är därmed stort. I många fall råder ett ömsesidigt beroende då ett lokalt yrkesfiske är av avgörande betydelse för den landbaserade infrastrukturella verksamhetens överlevnad.

Den historiska utvecklingen av svenskt yrkesfiske (bilaga 1) visar på en generell minskning av antal fartyg och yrkesfiskare. Relativt sett är minskningen större inom kustfisket och den geografiska koncentrationen till västkusten av den svenska fiskeflottan har förstärkts. Hög medelålder och låg lönsamhet är vidare utmärkande för stora delar av det svenska kustfisket. Det finns skilda förklaringar till denna utveckling men utan tvivel har den globala utvecklingen med stora teknologiska framsteg, ökad specialisering och höga krav på ekonomisk avkastning gynnat de större och mer flexibla fartygen i såväl den svenska som i den europeiska flottan. I kustregionerna har ett ökat fiske från andra, icke-lokala fartyg skett i såväl traditionella som nya fiskerier. Ett, i vissa fall, för högt fiskuttag kombinerat med andra externa faktorer har även inneburit vikande bestånd.

Samtidigt har det skett en ökad aktivitet av annan kustnära verksamhet, såsom sjötrafik och fritidsaktiviteter. Miljöförstöring i kustområdena orsakad av såväl lokala som externa faktorer har också haft en negativ inverkan. Det är således nödvändigt att även beakta hur andra nyttjare av kusten och resursen, inom och utom det aktuella området, påverkar kust- och insjöfiskets möjligheter att stärkas och utvecklas.

Konkurrensen om begränsade resurser som råder vid kust och insjöar innebär att det finns och uppstår konflikter, både om det geografiska området i sig och om fiskeresurserna. Med en tydligare och förstärkt politik anser regeringen att förutsättningar skapas för att minska dessa konflikter och att öka förståelsen mellan olika intressegrupper. Konflikterna inom fiskerinäringen mellan ett storskaligt och småskaligt fiske skall så långt som möjligt överbryggas. Samtidigt skall den mångfald av intressenter som finns i kustregionerna beaktas så att yrkesfiske, vattenbruk, fritidsfiske samt turismnäring kan samverka. På lokal eller regional nivå bör därför lokal eller regional samförvaltning utvecklas. En bred förankring och involvering av berörda intressenter stärker och tydliggör det lokala perspektivet och fungerar som både mål och medel. Ett aktivt deltagande är en demokratisk förutsättning för de intressenter som berörs av beslutet. Förankring är även viktigt för att beslutade åtgärder skall kunna accepteras, implementeras och efterlevas. Andra viktiga aspekter för en positiv utveckling är hur tillträdet till resurserna regleras samt hur resursen fördelas mellan de som har detta tillträde. Avvägningar mellan olika intressen är en viktig uppgift inom fiskeriförvaltningen. Regelverket skall, så långt som möjligt, skapa förutsägbarhet för de olika nyttjarna och därmed underlätta för en långsiktig verksamhet.

Genom denna inriktning anser regeringen att det även skapas bättre möjligheter för kust- och insjöfisket att möta och hantera förändringar.

Fiskeripolitiska överväganden

Sverige skall vara ett föregångsland i omställningen till hållbar utveckling. I propositionen Hållbart fiske och jordbruk (prop. 1997/98:2, bet. 1997/98:JoU9, rskr. 1997/98:116) formulerade regeringen sektorsmålet om ett långsiktigt hållbart fiske. Vidare fastställdes i regeringens skrivelse om Ansvarsfullt fiske – svenska prioriteringar för EU:s framtida fiskeripolitik (2001/02:152, bet. 2001/02:MJU23, rskr. 2001/02:321) ett

övergripande mål för det svenska arbetet inom den gemensamma fiskeripolitiken. Positionen är att gemenskapens fiske bör, i enlighet med försiktighetsprincipen och ekosystemansatsen, förvaltas på ett långsiktigt hållbart sätt så att de nyttjade bestånden befinner sig inom säkra biologiska gränser.

Den gemensamma fiskeripolitiken är en fullt utvecklad gemenskapspolitik och reglerar samtliga aspekter på fisket från havet till konsumenten. Politiken består av tre delar, nämligen resurspolitik, strukturpolitik och marknadspolitik samt, i syfte att säkerställa efterlevnaden av regelverket, ett system för kontroll. Dessutom rör en del av politiken fiskeavtal med tredje land.

En överkapacitet i gemenskapens fiskeflotta och allt fler bestånd som befinner sig utanför biologiskt säkra gränser visar på att den fiskeripolitik som förts inte har uppfyllt målen om ett långsiktigt hållbart fiske. I december 2002 fattade EU:s fiskeministrar beslut om förändringar av den gemensamma fiskeripolitiken. Det nya regelverket trädde i kraft den 1 januari 2003 och understryker att den gemensamma fiskeripolitiken skall baseras på försiktighetsprincipen och ekosystemansatsen. Ett av de viktigaste verktygen för en sådan långsiktig fiskeriförvaltning är att fleråriga förvaltningsplaner upprättas för så många bestånd som möjligt. De bestånd som befinner sig utanför biologiskt säkra gränser skall prioriteras i arbetet. Vidare skall fiskeflottans kapacitet begränsas genom att nationella maximala nivåer för kapaciteten fastställs fr.o.m. år 2003, vilka successivt minskar utifrån olika kriterier. I övrigt skall fiskeflottans storlek administreras nationellt, vilket medför ett enklare system för en bättre anpassning av fiskeflottans storlek till resurstillgången och möjlighet till ökad regional hänsyn. En implementering av dessa förvaltningsverktyg skapar förutsättningar för att i framtiden uppnå ett hållbart fiske.

Även om gemenskapen har exklusiv kompetens inom fiskeripolitiken har det nya regelverket delvis ökat medlemsstatens handlingsutrymme, särskilt avseende fiskeflottans utveckling. Insjöfisket regleras även fortsättningsvis helt nationellt.

Ökat inflytande och samråd med berörda intressenter lyfts även fram i den nya gemensamma fiskeripolitiken inom ramen för regionala rådgivande nämnder.

De kustnära områdena är av avgörande betydelse för vissa fiskbestånds lek och uppväxt. Den gemensamma fiskeripolitiken ger medlemsstaten vissa begränsade möjligheter att reglera fisket inom 12 sjömil från baslinjerna. De bilaterala avtal som Sverige har träffat med Danmark, Finland och Norge, före Sveriges anslutning till gemenskapen, om tillträde till områden mellan 12 och 3 respektive 4 sjömil begränsar ytterligare det nationella handlingsutrymmet i dessa områden. De bilaterala avtalen har år 1995 blivit en del av gemenskapsrätten och anges i bilaga 1 till rådets förordning (EG) nr 2371/02 som innehåller grundläggande bestämmelser för den gemensamma fiskeripolitiken.

Inom ramen för gemenskapens regelverk och genom ett ökat utnyttjande av medlemsstatens möjligheter till nationella regleringar kan den svenska fiskeripolitiken utvecklas. Framtidens fiskerinäring står inför nya utmaningar som ställer krav på kunskap och kompetens inom i princip alla led, från fiskets utövande till beredning och fram till

detaljhandel, storkök och konsumenter. Det gäller inte bara att höja den allmänna kunskapsnivån utan som en följd av såväl fiskerinäringens ökade komplexitet som behoven av ett långsiktigt hållbart nyttjande av naturresurserna ställs också större krav på nytänkande, nya kunskaper och lösningar. Behovet av forskning och teknisk utveckling ökar för frågeställningar kring fiskets utövande och dess förvaltningssystem men också kring nyttjandet, hanteringen och produktutvecklingen av fisk samt att fritidsfiskets nyttjande av resursen beaktas.

Fritidspolitik

I dagens situation med ökande ohälsa och accelererande vårdkostnader blir förebyggande åtgärder allt viktigare för att undvika sjukskrivningar och medicinsk vård. Fritidens omfattning och innehåll är i det sammanhanget av mycket stort värde för människors livskvalitet. Forskningen visar att av de tre delarna arbete, boende och fritid har fritiden högst förklaringsvärde för folkhälsan. Högst värde har nyttjandet av naturen genom friluftsliv, såsom trädgård, djur, båt, jakt och fiske. Dessutom är fritidsfiske, liksom många andra friluftssintressen, inte känsligt för åldersskillnader eller olika sociala eller etniska grupper. I arbetet med att förbättra folkhälsa och välbefinnande utgör fritidsfisket därmed ett värdefullt bidrag. För en redovisning av fritidsfiskets omfattning i Sverige, se bilaga 1.

Miljöpolitiska överväganden

Enligt artikel 6 i EG-fördraget skall miljöskyddskraven integreras i gemenskapens politik. Fiskeministrarna antog i april 2001 långtgående slutsatser om integrering av miljöhänsyn och hållbar utveckling i den gemensamma fiskeripolitiken. Inom ramen för arbetet med hållbar utveckling beslutade rådet i januari 2003 om en handlingsplan som syftar till att integrera miljöskyddskraven i den gemensamma fiskeripolitiken genom att definiera riktlinjer, förvaltningsåtgärder och ett konkret åtgärdsinriktat arbetsprogram inklusive tidsplan.

Regeringens övergripande miljöpolitiska mål är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta. De 15 miljö kvalitetsmålen (prop. 1987/98:145, bet. 2001/02: MJU3, rskr. 2001/02:36), som riksdagen med stor enighet antagit, gör den ekologiska dimensionen i begreppet hållbar utveckling tydlig. Det övergripande miljö kvalitetsmålet för *Hav i balans samt levande kust och skärgård* är att den biologiska mångfalden i Östersjön och Västerhavet skall bevaras samt att havens produktionsförmåga skall vara långsiktigt hållbar. Kust och skärgård skall ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård skall bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. För miljö kvalitetsmålet *Levande sjöar och vattendrag* gäller att de variationsrika livsmiljöerna skall bevaras liksom naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald och förutsättningarna för friluftsliv. För miljö kvalitetsmålet *Storslagen fjällmiljö* gäller att fjällen skall ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald,

upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i fjällen skall bedrivas med hänsyn till dessa värden och så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden skall skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Under hösten 2000 antogs det s.k. vattendirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG) om upprättandet av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område. Direktivet medför ett åtagande att väsentligt höja ambitionerna att skydda svenska vatten. Regeringen har nyligen redovisat för riksdagen hur EU:s vattendirektiv skall genomföras i svensk lagstiftning i propositionen om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön (prop. 2003/04:2).

Miljöproblemen i många av Sveriges vattenområden, orsakade av övergödning, miljögifter, fysisk exploatering samt överutnyttjande, har alltmer visat sig leda till störningar av den biologiska mångfalden och av den marina miljös produktionsförmåga. Miljösituationen i havet har inte förbättrats. Samtidigt har emellertid miljösituationen förbättrats i många kust- och insjöområden. Regeringen har därför gett en högre prioritet åt akvatiska miljöfrågor. Havsmiljökommissionen (M 2002:07) har haft till uppgift att sammanfatta kunskapsläget avseende miljötillståndet i Sveriges kust- och havsområden, utforma övergripande strategier på lång och kort sikt samt att föreslå åtgärder som kan bryta den negativa utvecklingen i havsmiljön. Kommittén överlämnade i juni 2003 sitt betänkande till regeringen. Det innehåller förslag som kommer att utgöra ett underlag för regeringens fortsatta arbete med havsmiljöfrågorna.

Landsbygdspolitiska överväganden

Landsbygdspolitiken syftar till en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling på landsbygden. Detta omfattar en hållbar livsmedelsproduktion, sysselsättning på landsbygden, hänsyn till regionala förutsättningar och uthållig tillväxt.

Yrkesmässigt fiske bedrivs över hela landet, såväl i sötvatten som i havet. Inkluderas även fritidsfisket och vattenbruket berörs i princip samtliga vatten i hela Sverige. Gynnsamma förutsättningar för verksamheternas fortlevnad och utveckling är därför en väsentlig del i att skapa en levande landsbygd. Regeringens avsikt är att bidra till möjligheterna för kust- och insjöfisket, fritidsfisket och vattenbruket i landets alla regioner att bedrivas hållbart samtidigt som den fortsatta tillgången på fiskråvara säkerställs och fiskbeståndens och ekosystemens långsiktiga fortlevnad säkras. Därmed bidrar detta till måluppfyllelsen av landsbygdspolitiken.

Landsbygdspolitiken har också betydelse för att uppfylla målet för den regionala utvecklingspolitiken. Målen för denna är väl fungerande och hållbara lokala arbetsmarknadsregioner med en god servicenivå i alla delar av landet. I och med regeringens proposition (2001/02:4 En politik för tillväxt och livskraft i hela landet) har ett tydligare utvecklingsansvar lagts på de politikområden vars investeringar och insatser har stor strukturell betydelse för den regionala utvecklingen. I det sammanhanget nämns bl.a. landsbygdspolitik och politikområden inom de areella näringarna, såsom fiske och vattenbruk.

Genom propositionen *Ändringar i fiskelagen, m.m.* (prop. 2002/03:41, bet. 2002/03:MJU16, rskr. 2002/03:173) har nya viktiga regionalpolitiska instrument blivit tillgängliga. Ändringarna innebär bl.a. utökade möjligheter att från annat än fiskevårdssynpunkt reglera fiskets bedrivande, såsom att tidsmässigt jämna ut landningarna, att styra fiskets verksamhet geografiskt liksom efter flottspecifika förutsättningar. Detta ger betydligt större möjligheter för att stärka kust- och insjöfisket än vad som tidigare varit möjligt.

Den minskande omfattningen av kustfisket har negativa effekter och är inte önskvärd. Förutom som bidrag till sysselsättningen, vilken är viktig i glesbygdsområden där alternativnäringarna kan vara få, har kustfisket inverkan på andra viktiga värden, främst sociala och kulturella. Vidare kan en utveckling av detta fiske ha fördelar såsom större möjlighet att bedriva ett framtida miljömärkt fiske.

Konsumentpolitiska överväganden

Utgångspunkten i livsmedelspolitiken bör vara konsumenten, vilken styr livsmedelsproduktionen genom sina krav på produktionssätt, livsmedelsegenskaper och innehåll. Konsumentinformation och kunskapsuppbyggnad är därför grundläggande för att konsumenterna skall känna sig trygga. Säkra livsmedel är ett område som prioriteras av regeringen. Konsumenterna måste kunna lita på att de livsmedel de konsumerar är säkra.

Artikel 153 i EG-fördraget stadgar att konsumentskydds krav skall beaktas när EU:s övriga politik och verksamhet utformas och genomförs. En utgångspunkt bör vara att fiskeripolitiken integreras i det nationella svenska konsumentpolitiska arbetet. I propositionen *Handlingsplan för konsumentpolitiken 2001–2005* (prop. 2000/01:135, bet. 2001/02:LU02, rskr. 2001/02:51) framhåller regeringen att arbetet med att integrera konsumentaspekterna i andra politikområden är en omfattande uppgift och måste göras stegvis. I första hand bör arbetet inriktas på områden där konsumentaspekterna är särskilt framträdande, t.ex. inom närings-, miljö- och jordbrukspolitiken. I detta arbete bör fiskeripolitiken uppmärksammas och konsumentaspekten integreras.

Intresset för ekologisk livsmedelsproduktion ökar i dag i unionen. Regeringen förutser i propositionen om konsumentpolitiken att efterfrågan av etiskt och ekologiskt producerade livsmedel kommer att öka ytterligare.

Hushållens och företagens ökade varu- och energikonsumtion innebär ett starkt tryck på de ekologiska systemen, vilket medför svårigheter att nå de av riksdagen uppsatta miljömålen och åstadkomma en ekologiskt hållbar utveckling. Det är en angelägen konsumentpolitisk uppgift att medverka till att människor utvecklar konsumtionsmönster som belastar miljön så lite som möjligt. En sådan utveckling bidrar även till en mer hållbar produktion av varor och utveckling i övrigt samt tillför konsumenterna sunda livsmedel.

Både miljöpolitiken och fiskeripolitiken har en uppgift i att främja denna utveckling. Såväl EU:s gemensamma fiskeripolitik som nationell fiskeripolitik måste fortsatt utvecklas och bidra till en utveckling mot ett miljövänligare fiske och en hälsovänligare produktion.

Tillträdet

Regeringens bedömning: Begränsningar av tillträdet till fiskresurser för olika nyttjare bör användas mer aktivt som förvaltningsinstrument i resursbevarande syfte och för att stärka kust- och insjöfisket. Inom ramen för ett hållbart nyttjande bör balansen mellan yrkesfiskets och fritidsfiskets intressen beaktas och redskapsanvändning anpassas därefter.

Skälen för regeringens bedömning: Rätten att bedriva yrkesmässigt fiske, och därmed tillträdesrätten, är beroende av innehav av yrkesfiskelicens eller av enskild rätt till vattenområde. Om fisket bedrivs från ett fartyg som är 5 meter långt eller längre krävs även fartygstillstånd. Rätten till tillträde regleras alltså, vid sidan av enskild rätt, antingen genom begränsningar av fiskarens rätt genom licens eller genom fartygstillståndet att bedriva visst fiske. I övrigt har alla tillträde till resursen som fritidsfiskare inom ramen för de redskapsbegränsningar som har fastställts.

Yrkesfiskelicens skall endast beviljas då sökandens fiske anses vara av väsentlig betydelse för försörjningen och anknytning finns till svensk fiskerinäring. Genom Fiskeriverkets föreskrifter framgår att för att så skall vara fallet bör i normalfallet intäkten av fisket inte understiga netto ett halvt basbelopp och brutto två basbelopp. För den som bedriver fiske som binäring till anställning eller annan verksamhet skall bruttoinkomsten från fisket, för att anses vara av väsentlig betydelse för försörjningen, utgöra minst 20 procent av hushållets samlade inkomst av tjänst och näringsverksamhet under vart och ett av de tre senaste åren före ansökan. Vid prövning av ansökan om ny licens skall särskild vikt läggas vid vilket fiske som sökanden uppger sig komma att bedriva. Särskild vikt skall också läggas vid det angelägna i en fortlöpande föryngring av fiskarkåren. Även regional utveckling skall beaktas liksom den förbättring av jämställdheten mellan könen i fiskarkåren som licensgivningen kan bidra till.

Med ledning av tidigare förarbeten till fiskelagen har en praxis skapats, som innebär att det inte funnits utrymme att begränsa en licens till endast det fiske som sökanden avser att bedriva. En yrkesfiskelicens har därmed varit giltig i samtliga svenska vatten. Såsom framgår av de inledande målformuleringarna i kapitel 3.2 och mot bakgrund av den begränsade resurs som fisket utgör liksom de svårigheter detta medför att reglera fiskeuttaget utifrån andra kriterier, såsom regional hänsyn, är detta inte alltid en önskvärd situation.

De förändringar som genomförts i propositionen Ändringar i fiskelagen, m.m. (prop. 2002/03:41, bet. 2002/03:MJU16, rskr. 2002/03:173) avseende beviljandet och begränsningarna av yrkesfiskelicenser har inneburit att ett viktigt styrmedel har införts för att kunna ta regional hänsyn och att skapa bättre förutsättningar för ett svenskt kustfiske. Ändringarna innebär bl.a. att yrkesfiskelicens får utfärdas för visst fiske. Med visst fiske kan exempelvis avses lokala eller regionala anpassningar men även fartygsstorleksspecifika eller artspecifika bestämmelser. Detta

skall kunna bidra till att ge ökade möjligheter att bedriva ett kustfiske och att förnygra fiskarkåren. Det är enligt regeringens bedömning angeläget att främja etablering av småskalig och lokalt förankrad verksamhet.

Fartygstillstånden kan begränsas avseende giltighetsperiod, fångstområden, fångstsätt, redskap och fiskarter. Även detta bör kunna användas mer aktivt.

Den svenska lagstiftningen ger omfattande möjligheter till begränsningar av fiskets bedrivande. Reformen av den gemensamma fiskeripolitiken medger dessutom möjligheter till ökad nationell anpassning. Regleringen av fiskeflottans storlek, mätt i kapacitet, har överlämnats till medlemsstaten, endast begränsat av en fastställd maximal kapacitet som inte får överskridas samt minimikrav på hur mycket kapacitet som skall föras ut ur flottan då ny kapacitet förs in. Sverige kan därmed anpassa sitt regelverk i fråga om krav på utförsel av fartyg till de varierande förhållanden som råder i olika regioner och fisken.

Regeringen anser att möjligheterna till begränsningar i fiskets bedrivande utifrån art och geografiskt område samt kraven avseende in- och utförsel av fartyg i fiskeflottan skall användas som mer aktiva förvaltningsinstrument. Hänsyn måste tas till den regionala utvecklingen, utvecklingen av kustfisket och fiskeföretagens behov av att över året variera sin fiskeinriktning. Där så är lämpligt bör begränsningarna och regelverket kombineras med upprättandet av lokal eller regional samförvaltning.

Fritidsfisket i Sverige är utbrett och intresset ökar allt mer. Regeringen anser att det är angeläget att möjligheterna för ett fritidsfiske och därtill kopplad turistfiskeverksamhet skall fortsätta att utvecklas i positiv riktning. Den nuvarande resurssituationen och konkurrensen om de knappa resurserna kräver dock att tillträdet och därtill kopplade regler ses över. Utöver den konkurrens om resursen som finns mellan ett mer storskaligt fiske och kustfisket finns i många fall även en konkurrens mellan kust- och insjöfisket och fritidsfisket. Det yrkesmässiga kustfisket skall ges utrymme för sin näringsverksamhet och överlevnad liksom andra småskaliga fiskeresursberoende verksamheter som t.ex. fisketurism. Regeringen anser att det är viktigt att det totala uttaget av fisk och dess effekter på såväl beståndssituation och ekosystem som på näringsverksamhet analyseras.

Samförvaltning

Regeringens bedömning: Minst fem pilotprojekt, varav två i insjövattnen, rörande lokal eller regional samförvaltning bör genomföras och utvärderas. Deltagandet i samförvaltningen bör vara brett förankrat i berörd region och inkludera såväl olika kategorier fiskande som andra intressenter.

Fiskeriverkets förslag: Fiskeriverket redovisar i sin rapport överväganden om olika former av lokal och regional förvaltning av fisket. Något förslag presenteras inte utan verket anser att fortsatta studier krävs för att i framtiden eventuellt kunna implementera de förvaltningsformer som är mest ändamålsenliga för olika regioner och fiskbestånd.

Remissinstanserna: Flera länsstyrelser anser det nödvändigt med ett ökat regionalt engagemang och inflytande för administrationen av ett långsiktigt hållbart fiske, särskilt avseende havsfisket. Detta kan ske i olika former, bl.a. genom långsiktiga förvaltningsplaner även för det nationella fisket på okvoterade arter. *Naturvårdsverket* delar i princip uppfattningen om en utveckling mot lokal/regional förvaltning där detta befins vara lämpligt med hänsyn till rörligheten av den resurs som skall förvaltas. Verket stöder den försöksverksamhet som tas upp i betänkandet *Levande skärgård* och framhåller att fisket är ett intresse bland andra intressen. Principerna för en samordnad kustförvaltning i Sverige finns framtagna genom tidigare försöksverksamhet där bl.a. Fiskeriverket deltagit. Denna svenska modell för kustförvaltning kan utvecklas vidare men ett försök med lokal/regional förvaltning bör beakta de erfarenheter som finns inom detta område. Det är enligt verkets mening angeläget att den modell utvecklas vidare som föreslås i utredningen och som innefattar ”att berörda intressenter deltar i förvaltningen av fisket”. *Glesbygdverket* anser att en lokal/regional förvaltning av fiskeresurser ger bättre möjligheter till vård av befintliga fiskbestånd genom ökat engagemang hos de fiskande varigenom legitimiteten för fiskeradministrationen stärks. Någon speciell förvaltningsmodell förordas dock inte utan försöksverksamheter skall genomföras där olika modeller kan utvärderas och där de lokala yrkesfiskarna får stort inflytande över hur resursen förvaltas. *Sportfiskarna* anser att av de förvaltningsformer som upptas i utredningen är den integrerade kustzonförvaltningen den som har bäst förutsättningar att ta till vara naturvårds-, närings- och fritidsintressena. För att denna förvaltningsform skall få inflytande över fiskbestånden bör den i princip omfatta hela län ut till 12 nautiska mil från baslinjen.

Skälen för regeringens bedömning: I regeringens skrivelse *Ansvarsfullt fiske – svenska prioriteringar för EU:s framtida fiskeripolitik (2001/02:152)* framförs behovet av att skapa nya strukturer och samarbetsformer på nationell och regional nivå för att möjliggöra effektivare förvaltningsformer. I detta ligger ökat deltagande av företrädare för fiskerinäringen, miljö- och fiskevården, forskningen och andra intressenter. En rad studier har visat hur lagar och regleringar har

betydligt större möjligheter att efterlevas om de uppfattas som legitima. För att detta skall kunna uppnås krävs att förvaltaren försöker skapa en gemensam syn på de problem som avses lösas, att involvera berörda, att det förväntade utfallet av regleringarna uppfattas som rättvist och att resultatet av åtgärden uppfattas som effektivt och ger ett betydande bidrag till att lösa problemen. Erfarenheter har visat att en mer öppen dialog och ett utvecklat förankringsarbete är nödvändigt.

Regeringen och myndigheterna har en lång tradition av att samråda med berörda nyttjargrupper inför förändringar i förvaltningen såväl när det avser beslut på gemenskapsnivå som på nationell nivå. Inom gemenskapen varierar denna tradition och som en följd av detta inkluderar den nya gemensamma fiskeripolitiken upprättande av regionala rådgivande nämnder. Syftet är att politiken skall kunna dra nytta av berörda fiskares och andra aktörers kunskap och erfarenhet, såsom miljö- och konsumentintressena samt vetenskapliga experter, och ta hänsyn till de olika förhållanden som råder i gemenskapens vatten. I oktober 2003 presenterade kommissionen sitt förslag på vilka nämnder som bör upprättas och villkor för dessa. Förslaget innebär sex nämnder; Östersjön, Medelhavet, Nordsjön, vatten i nordväst, vatten i sydväst och en för pelagiska bestånd.

På nationell nivå kan det dock finnas väsentliga fördelar med att utveckla samarbetsformer och beslutsprocesser kring förvaltningen inom ramen för de möjligheter som finns för Sverige att reglera fisket i kustområdena. I området innanför 3 respektive 4 sjömil har ett fåtal försök gjorts med bred lokal förankring under de senaste åren, däribland kan nämnas Koster/Väderöfjorden och Gullmarsfjorden.

Det finns ingen tydlig definition av begreppet lokal eller regional samförvaltning och det har använts i en rad olika betydelser. Gemensamt för dessa modeller är någon form av delat ansvar för förvaltningen mellan staten och olika nyttjandegrupper där dessa grupper påverkar och delar kontrollen över utvecklingsinitiativ och de beslut och resurser som påverkar dem. Syftet är att underlätta utformande och genomförande av policy, mål och strategier vilket stärker legitimiteten för de beslut som fattas. Detta är även ett huvudtema i de regionala skärgårdsprogrammen och en försöksverksamhet föreslås även i betänkandet Levande skärgård (SOU 2000:67).

Eftersom yrkesfisket, vattenbruket och fritidsfisket endast utgör en del av de aktiviteter som bedrivs i kustområdena bör förvaltningen av dessa näringar samordnas med annan verksamhet så långt som det är möjligt. Exploateringen av kustmiljöerna har lett till både ekologiska störningar och samhällsekonomiska och kulturella problem. Med syfte att nå långsiktigt hållbar utveckling i de europeiska kustområdena har EU utarbetat en plan för integrerad kustzonförvaltning. En viktig del i denna plan är att undvika konflikter mellan bruk och värn. Problemet i fiskeriförvaltningen är därmed inte endast kopplat till de svårigheter som uppstår när man skall förvalta en resurs som tillhör alla, utan också när man skall förena målet ekonomisk avkastning med att upprätthålla livskraftiga bestånd.

Till detta kommer även den sociala dimensionen. Binärningar, fritidsaktiviteter, mänsklig samvaro, kulturella värden m.m. har mycket stor betydelse i ett kustsamhälle. Vidare kan såväl regionala som lokala

sociala förhållanden utgöra mycket starka drivkrafter som påverkar det bedrivna fisket. En förvaltning som inte beaktar dessa sociala aspekter kommer att ha svårt att lyckas, även om den är rationell ur biologisk och/eller ekonomisk synvinkel. Det finns därför starka skäl till att på regional och lokal nivå stärka samarbetet mellan myndigheter, olika kategorier fiskande, forskare och andra berörda intressenter.

Ett stort intresse har knutits till nya förvaltningsmodeller där de fiskande själva reglerar fisket i samarbete med berörda myndigheter och i samråd med andra berörda intressenter såsom andra verksamheter med anknytning till fiskerinäringen, vattenägare, miljöorganisationer, friluftsliv och turism. Under senare år har i Sverige genomförts ett antal projekt där sådant samarbete mellan olika intressenter har utvecklats. Resultaten har varit blandade och det kommer därför även fortsättningsvis att vara nödvändigt att noggrant studera förutsättningarna så att införandet av någon form av samförvaltning blir framgångsrik.

För att genomföra en lokal/regional förvaltning bör således ett antal frågeställningar klaras ut, exempelvis vilka uppgifter som skall lämnas till samförvaltningen, vilka parter som skall ingå i samarbetet, om det är ett vattenområde som regleras eller fisket på en eller flera utpekade fiskarter eller en kombination av dessa, i vilka former en reglering skall ske, hur kontroll av efterlevnad skall bedrivas.

Den geografiska utbredningen av förvaltningen har även betydelse för hur omfattande delegeringen av förvaltningen till en lokal nivå kan vara. Ju mindre området är, desto större påverkan har yttre faktorer som självförvaltningen inte råder över. Ju större det är, desto större är risken att fördelarna med lokalt anpassade regler går förlorade. Den lämpligaste avgränsningen skulle exempelvis kunna vara ett specifikt akvatiskt ekosystem. Angränsande nationer, fiskerättsägare eller andra nyttjare med tillträde till resursen, kan dock göra andra prioriteringar och val som strider mot en sådan avgränsning. Den lokala eller regionala fiskeriförvaltningen behöver inte heller grundas på den regionala och lokala administrativa uppdelning som finns i Sverige genom länsstyrelser och kommuner utan bör främst anpassas efter biologiska, sociala och ekonomiska kriterier. Valet av det geografiska området påverkas även av i vilka områden Sverige självt kan reglera fisket. Möjligheterna att, på helt frivillig basis, införa regler som gäller ut till 12 sjömil från baslinjen, bör kunna beaktas inom ramen för en lokal eller regional samförvaltning.

Val av beslutsnivå kan bero på den kompetens och det engagemang som finns. Det kommer fortsatt att krävas att den centrala nivån, Fiskeriverket, och den regionala, länsstyrelsen, respekterar Sveriges åtaganden inom den gemensamma fiskeripolitiken liksom andra internationella åtaganden såsom EU:s art- och habitatdirektiv samt övergripande nationella mål såsom miljö kvalitetsmålen. Vidare måste konflikthantering fungera med exempelvis möjlighet till överklagande hos högre instans.

En annan viktig aspekt är att den lokala kunskapen om fisket och biologiska förhållanden ytterligare kan tas till vara. För att en fungerande lokal/regional förvaltning skall kunna genomföras krävs ett gott biologiskt underlagsmaterial. Innan regleringar etc. kan fastställas måste det därför finnas tydliga krav på målsättningen för beståndsutvecklingen. I detta arbete bör hänsyn tas till såväl kvoterade som okvoterade bestånd.

Kompletterande socioekonomiska och kulturella indikatorer bör Prop. 2003/04:51 inkluderas.

Som beskrivits är utvecklingen av en lokal/regional samförvaltning en komplex process med ett flertal variabler att ta ställning till. Detta faktum får dock inte fördröja en sådan utveckling. Konkreta projekt skall genomföras utifrån tillgänglig kunskap, vilket leder till en uppbyggnad av erfarenheter som kan utnyttjas för att ytterligare utveckla samförvaltning runt om i landet. Regeringen har för avsikt att ge Fiskeriverket i uppdrag att leda och samordna minst fem pilotprojekt, varav två i insjövatten, avseende lokal eller regional samförvaltning. Projekten bör genomföras och utvärderas före utgången av år 2006. Deltagandet i samförvaltningen bör vara brett förankrat i berörd region och inkluderas såväl olika kategorier fiskande som andra intressenter.

Fördelningen av resursen

Regeringens bedömning: Möjligheten att i större utsträckning fördela kvoterade bestånd bör utnyttjas i syfte att stärka kustfisket. Konkreta försök bör genomföras och utarbetas efter samråd med olika kategorier av yrkesfiskare.

Fiskeriverkets förslag: Fiskeriverket menar att förvaltningen kan utvecklas genom en tydligare fördelning av kvoten. På nationell nivå finns möjligheten till detta inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken. Fiskeriverket föreslår att eventuella behov av en sådan fördelning skall utredas.

Remissinstanserna: Ett fåtal remissinstanser har yttrat sig. Flera av dem stöder någon form av kvotfördelning på en mer permanent basis som innebär att det småskaliga fisket får ett företräde. *Länsstyrelsen i Skåne län* föreslår dessutom att ett förslag bör utarbetas om försök med individuella kvoter i Östersjön. *Sveriges Fiskares Riksförbund (SFR)* avvisar införande av individuella överförbara kvoter. Till skillnad från individuella kvoter förespråkar SFR det nuvarande systemet med individuella maximala ransoner för begränsade tidsperioder.

Skälen för regeringens bedömning: För varje enskilt fartyg är den tillgängliga resursen grundläggande för verksamheten. Den är dock inte det enda som avgör företagets möjligheter till förtjänst. Inkomsterna kan även öka genom att råvaran som levereras innehar en högre kvalitet, att leverenstillfället anpassas efter marknadens behov, att fisket ytterligare anpassas till olika säsongsfisken etc. För att på så sätt kunna påverka förtjänsten behöver fiskaren kunna planera sitt fiske under en längre period. Med en ofördelad svensk total kvot är en sådan planering i det närmaste omöjlig. Därmed är det uppenbart att resursfördelningen är central inom fiskeriförvaltningen.

Knappa resurser skapar konflikter mellan enskilda fiskare och mellan olika fartygsgrupper samtidigt som osäkerheten ökar avseende en framtida lönsamhet. När, som i dag, tillgänglig kvot för fiskeflottan är för knapp för att tillförsäkra samtliga fartyg en lönsam helårsverksamhet sätts fokus på frågan om vem eller vilka som skall ha rätt att nyttja fiskeresurserna och hur dessa skall fördelas. I regeringens skrivelse

2001/02:152 fastställs att en fördelning av den nationella kvoten skall kvarstå som en nationell angelägenhet. Reformen av den gemensamma fiskeripolitiken innebar inte heller några förändringar i det avseendet. Det totala fångstuttaget på ett bestånd fastställs varefter respektive medlemsstat erhåller sin relativa andel. Hur denna nationella kvot sedan fördelas mellan landets fiskare är ett nationellt beslut.

I Sverige har en viss fördelning av den nationella fiskekvoten skett med utgångspunkt i fiskets karaktär. Fisket har på frivillig väg olika typer av ransoneringar, vilka i vissa fall har fastställts av Fiskeriverket. I andra fall har Fiskeriverket, efter samverkan med fisket, genomfört sådana regleringar. Detta gäller exempelvis veckoransonerna inom torskfisket i Östersjön. Dessa är så satta att kustfisket de senaste åren i praktiken har kunnat fiska fritt medan ransonerna innebär begränsningar för det mer storskaliga tonnaget. Förutom detta kan tekniska regleringar innebära en begränsning av en viss typ av fiske. Exempelvis är fiske efter sill och skarpsill endast tillåtet tre och en halv dag i veckan för fartyg över 24 meters längd.

Även i diskussionerna kring en regional/lokal förvaltning av fiskeresurserna aktualiseras frågan om fördelning av den nationella resursen. Det kan exempelvis göras via kvoter för fartygsgrupper, regionala kvoter eller kvoter relaterade till det enskilda fiskeföretaget.

Grunden i ett sådant förfarande är att tydligare nyttjanderättigheter kan främja ett hållbart fiske. Grupper av nyttjare eller enskilda nyttjare kan exempelvis tilldelas en andel av ett visst fiske eller i visst område och kan anpassa sin verksamhet därefter utan att påverkas av hur de övriga nyttjarna väljer att utnyttja sin andel. En sådan fördelning är avsedd att skapa förutsägbarhet och att bidra till att enskilda fartygsägare och yrkesfiskare kan förflytta fokus från att fånga så stor andel av kvoten som möjligt till att öka värdet på varje fångat kilo fisk. Detta bör även öka viljan till ett långsiktigt hållbart nyttjande. En stabil och långsiktig fördelning av kvoterna mellan olika nyttjare kommer även att synliggöra den överkapacitet som finns inom vissa fiskerier.

Det finns olika förvaltnings- och fördelningsformer som syftar till att tydligare definiera nyttjanderätten. Den tydligaste, och kanske oftast diskuterade fördelningen av en nationell kvot, är individuella överförbara kvoter, s.k. ITQ (Individual Transferable Quota). Renodlad sådan förvaltning finns framför allt i Nya Zeeland, Australien, Kanada och Island. Dessa länder har som gemensam nämnare att de har stora fiskeresurser som de i endast mindre omfattning delar med andra länder. Det svenska fisket bedrivs i många avseenden under diametralt motsatta förhållanden. Det svenska fisket förfogar över ett sextiotal kvoter, samtliga i vatten där fiskerättigheterna delas med andra nationer. Därmed skulle ett införande av individuella kvoter för den svenska andelen av totalkvoten på berört bestånd inte nödvändigtvis innebära några förbättringar för beståndssituationen.

Ett annat problem, och kanske det allra svåraste, i en ägarrättsbaserad förvaltning är den initiala fördelningen mellan nyttjarna liksom den överföring av förmögenhet från samhället till enskilda som kan ske. Risken är överhängande att antalet aktörer minskar med tiden och att det småskaliga fisket därmed kraftigt missgynnas. Ytterligare effekter som har skett i andra länder är en förändring från fiskarägda kvoter till att

företag, exempelvis beredningsindustrier, köper upp kvoter. Regleringar kan i vissa fall mildra dessa effekter men regeringen anser att det i dagsläget inte finns tillräckliga analyser av vilka effekter ett ITQ-system skulle kunna ha på svenskt fiske och svenska fiskresurser för att förorda ett sådant system.

Det finns även andra modeller för att uppnå tydligare nyttjanderätter. Ett exempel är att rätten till fiske inom ett geografiskt område avsätts till ett lokalt samhälle eller en grupp fiskare inom ett specifikt område. Ett annat exempel innebär att en viss andel av ett bestånd avsätts för en grupp fiskare. Även dessa system har som syfte att skapa starkare incitament för yrkesfiskarna själva att förvalta resursen långsiktigt hållbart och därmed minska behovet av myndighetsreglering. Systemen skapar också en ökad möjlighet för fiskaren att planera för framtiden, vilket är positivt för såväl investeringsviljan som föryngringen inom kåren. Sådana modeller kan ha bättre förutsättningar att fungera i det svenska fisket.

Såsom tidigare angetts har fiskelagen ändrats (prop. 2002/03:41). En av ändringarna innebär att fiskelagens bemyndigande att meddela föreskrifter för fiskevården vidgas till att gälla också föreskrifter för fiskets bedrivande. Ett av skälen är Fiskeriverkets ansvar för den regionala utvecklingen. Regionala hänsyn kan göra det motiverat att meddela föreskrifter om särskild fördelning av fiskeresurser eller att fisket skall ske inom vissa bestämda områden. Således finns numera förutsättningar för en sådan fördelning.

Regeringen anser att Fiskeriverket i högre utsträckning bör utnyttja sina bemyndiganden att fördela kvoterade bestånd. Principer och modeller för en fördelning skall utvecklas. Särskild hänsyn skall tas till den regionala utvecklingen, främjandet av kustfisket samt till behovet av en förankring hos det berörda yrkesfisket. Lämpligt är att de försök som genomförs kopplas samman med projekt rörande lokal eller regional förvaltning. Inom ramen för ett hållbart resursnyttjande är det angeläget att avvägningen mellan olika kategorier av yrkesfiskare bidrar till uppfyllandet av de politiska målen.

3.4 Tekniska åtgärder

Regerings bedömning: Tekniska åtgärder, såsom reglering av fiskeredskap och fiskemetoder, tillfälliga stopp samt fredade områden, bör användas mer aktivt för att uppnå ett mer långsiktigt hållbart fiske och för att skapa ändamålsenliga regleringar anpassade efter regionala och lokala förhållanden och till stöd för kust- och insjöfisket samt fritidsfisket. Val av skyddsinstrument måste avgöras från fall till fall beroende på fiskemönster, hotbild och naturvärden. Berörda intressenter bör genom ett kontinuerligt informationsutbyte ges möjlighet att lämna synpunkter över och förslag på tekniska åtgärder.

Fiskeriverkets förslag: Verket föreslår att skyddsvärdet i de kustnära områdena ska kräva särskilda överväganden avseende formerna för det fiske som skall tillåtas. Områdets betydelse för den biologiska mångfalden samt som lek- och uppväxtområden för kommersiellt viktiga arter

måste beaktas. Stora krav bör ställas på selektivitet för att minska fångster av andra arter än målarter och inte minst fångst av undermåliga individer.

Remissinstanserna: Flertalet av de remissinstanser som har yttrat sig framhåller behovet av ett förstärkt skydd av marina lek- och uppväxtområden i kustzonen. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* och *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* framhåller att viktiga marina lek- och uppväxtområden skyddas genom lagstiftning samt gör den bedömningen att det i stället skall kunna etableras skyddsområden där det är befogat. *Naturvårdsverket* påtalar behovet av att vissa områden kan behöva skyddas från fiske, t.ex. vissa uppväxtområden. Undersökningar på andra håll har visat att stängda områden för fiske ökar tillgången på fisk i dessa områden, liksom i områden närmast utanför de skyddade områdena. *Sveriges Kust- och Insjöfiskares Organisation (SKIFO)* och *Blekinge Kust- och Skärgårdsförening* anser att Östersjöns lek- och uppväxtområden för torsk skall skyddas från allt fiske.

Skälen för regeringens bedömning: Tekniska åtgärder är förvaltningsverktyg som främst används i syfte att nå eller upprätthålla ett långsiktigt hållbart fiske, genom såväl tillämpning av försiktighetsprincipen som ekosystemansatsen. Tekniska åtgärder är även en förutsättning för att nå de av riksdagen beslutade miljömålen, för *Levande sjöar och vattendrag* samt *Hav i balans samt levande kust och skärgård*. Dessa beskrivs närmare i propositionen Svenska miljömål, delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130).

Utvecklingen av tekniska åtgärder syftar till ett mer selektivt fiske genom att minimera fångsten av:

- ungfisk så att den kan växa och fortplanta sig och därigenom bidra till att trygga beståndets återväxt,
- oönskade arter som saknar kommersiellt värde eller fisk för vilken yrkesfiskarna inte längre har några kvoter.

De biologiska och ekonomiska fördelarna med denna typ av tekniska åtgärder kan därför vara omfattande eftersom fångad ungfisk och andra oönskade arter som slängs överbord sällan överlever. Med ökad fokusering på skyddet av ekosystem har tekniska åtgärder även utvecklats mot minskad påverkan på den marina miljön såsom känsliga bottenar, marina däggdjur, fåglar och andra arter. Tekniska åtgärder kan också syfta till att öka kvaliteten på den fisk som fångas. Regeringen anser det angeläget att ett fortsatt arbete på detta område bedrivs.

De viktigaste tekniska åtgärderna tillämpas vanligen i särskilda geografiska områden och omfattar bl.a. minsta maskstorlek, användning av mer selektiva redskap såsom trålmodeller med s.k. flyktpaneler som minskar fångster av bl.a. ungfisk. Åtgärder såsom förbud mot fiske i vissa områden och under vissa perioder, s.k. fredade områden, kan även syfta till att skydda ung eller lekande fisk. Därutöver finns bestämmelser om minsta landningsstorlek för fisk och skaldjur samt begränsningar av bifångst.

Det finns dock få, om ens några, generella eller optimala lösningar för tekniska åtgärder. Det är därför angeläget att valet av åtgärd väljs mot bakgrund av det aktuella syftet. Sektorsansvar, regional förankring samt

ökad delaktighet och en utvecklad dialog med berörda intressenter är viktiga vid valen av åtgärder liksom samverkan mellan myndigheter och lokala fiskare samt övriga berörda. En ändamålsenlig modell utgörs av det arbete som bedrevs för att skydda Koster/Väderöfjorden. Olika kategorier av fiskare, myndigheter och forskare lyckades uppnå en konstruktiv dialog som ledde till enighet om de regleringar som infördes.

Arbetet med utveckling av tekniska åtgärder kan bedrivas såväl nationellt som internationellt. Regeringen har tidigare varit pådrivande för den internationella utvecklingen där exempelvis den mer selektiva torsktrålmodellen BACOMA numera har införts som enda tillåtna inom EU:s vatten i Östersjön. Genom denna trålmodell har fångsterna av småtorsk minskat avsevärt och som därmed får möjlighet att leka innan den fångas. I syfte att skapa fiskeregler på EU-nivå som stöder svenska nationella mål och förvaltningsverktyg avser regeringen att fortsatt driva på utvecklingen av de rådsförordningar (850/98 och 88/98) som innehåller bestämmelser om tekniska åtgärder.

En viktig förutsättning för det internationella arbetet är en motsvarande utveckling på nationell nivå. Det ankommer även fortsättningsvis på Fiskeriverket att komplettera med bestämmelser på nationell nivå och vara pådrivande i den nationella utvecklingen inom området.

Kustfisket karakteriseras av starka geografiska olikheter runt Sveriges kuster och insjöar. Det är därför inte möjligt att ge generella anvisningar om enskilda regleringar. Fiskeriverket har även infört åtgärder avseende fiskeredskap och fiskemetoder i flera för kustfisket viktiga fisken, exempelvis regleringar av antal redskap i gulålsfiske på västkusten, översyn av minimimått och reglering av fiskeansträngning efter hummer, ökad selektion av småskaligt trålfiske på västkusten. Vidare har Fiskeriverket i samarbete med fiskerinäringen utvecklat selektiva trålmödder med inbyggd rist för fisket efter havskräfta och räka. Fiskeriverket har även under år 2003 tagit ett övergripande beslut om reglering innanför en utflyttad trålgräns.

Fiskeriverket kan med stöd av fiskerilagstiftningen inrätta fredningsområden där fiske helt eller delvis är förbjudet. Ofta är sådana områden begränsade till vissa delar av året då behovet av skydd av fiskbestånden är motiverat. För närvarande finns cirka 200 sådana fredningsområden, bl.a. för att skydda lax och öring under lek- och lekvandring. Det finns även områden där vissa redskap är helt förbjudna, exempelvis trål, snurrevad och snörpvad. För att uppnå ett hållbart fiske kan skydd av marina lek- och uppväxtområden i många fall vara av avgörande betydelse. Skyddet av vattenområden är beroende av ett fortsatt ansvarfullt nyttjande. Det långsiktiga skyddet uppnås bäst genom en kombination av åtgärder som t.ex. kunskapsinhämtning, områdeskydd, delaktighet och reglering. Syftet kan exempelvis vara att skydda regionalt unika och sällsynt förekommande marina miljöer, att främja den biologiska mångfalden och att återuppbygga hotade kustnära fiskbestånd eftersom det är av vikt att biologiskt livskraftiga fiskbestånd finns i hela sitt naturliga utbredningsområde. Regeringen ser det som angeläget att detta arbete fortsätter. Åtgärderna är av sådan art att Fiskeriverket kan besluta om dess införande i enlighet med sin verksinstruktion.

Områdesskydd kan genomföras med fiskerilagstiftningen eller med miljölagstiftningen. Utifrån vad som bedöms vara lämpligast i det enskilda fallet kan således fiskerilagstiftningen eller miljölagstiftningen användas. När fiskerilagstiftningen inte är tillämplig, t.ex. vad avser utsläpp och sjöfart m.m. bör annan lämplig lagstiftning övervägas för att skapa tillfredsställande skydd för fiskbeståndens fortlevnad.

Riksdagen har beslutat att senast år 2010 skall minst 50 procent av skyddsvärda marina miljöer och minst 70 procent av kust- och skärgårdsområden med höga natur- och kulturvärden ha ett långsiktigt skydd. Senast år 2005 skall ytterligare fem marina områden vara skyddade som reservat och berörda myndigheter skall ha tagit ställning till vilka övriga områden i marin miljö som behöver ett långsiktigt skydd. Mot den bakgrunden har Fiskeriverket och Naturvårdsverket fått i uppdrag att utreda möjligheterna att fram till år 2010 införa fiskeförbud i ett skyddat marint område. Detta arbete pågår genom att kriterier och strategier för skydd av marina områden utarbetas, att den biologiska mångfalden i marina reservat med eller utan fiskeförbud följs upp samt att utsjöområden med skyddsvärda miljöer och arter kartläggs och samverkansformer med berörda parter utvecklas. Trots att bevarandet av särskilt skyddsvärda marina miljöer har gått framåt i och med arbetet med Natura 2000 gör regeringen den bedömningen att detta arbete måste påskyndas och prioriteras av myndigheterna så att det uppsatta miljömålet kan uppnås till år 2005.

Havsmiljökommissionen har nyligen lagt ett förslag som innebär att hela Östersjön delas in i zoner där olika former av nyttjande tillåts. Bl.a. föreslås en kärna av marina skyddsområden där uttag av resurser inte skall ske samt ett större system av skyddade områden där vissa typer av brukande kan tillåtas. Havsmiljökommissionens förslag behandlas nu i Regeringskansliet. Regeringen har för avsikt att återkomma i frågan.

3.5 Fiskerikontroll

Regeringens bedömning: För det småskaliga kustfisket bör ett säkert och effektivt system för fångstrapportering utvecklas.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser framhåller vikten av en kontroll av att gällande fiskeribestämmelser efterlevs, bl.a. framhåller *Sveriges Fiskares Riksförbund (SFR)* det nödvändiga i att erforderliga kontroller till sjöss av torskfisket genomförs. *Kustbevakningen* framhåller fördelarna utifrån ett kontrollperspektiv med att tydliga gränser sätts för hur de olika fiskena får bedrivas. Selektiva redskap är att föredra framför andra tekniska regleringar eftersom de begränsar antalet kontrollmoment.

Skälen för regeringens bedömning: Fiskerikontrollen har fått en ökande uppmärksamhet under de senaste åren. I den allmänna debatten framförs krav på en skärpning av fiskerikontrollen, som att rätt redskap används, att minimåtten hålls, att rätt dokumentation finns och att olagligt fiske förhindras.

För den svenska fiskerikontrollen ansvarar Fiskeriverket och Kustbevakningen. Fiskeriverket har det övergripande ansvaret och utför

även den administrativa kontrollen av fisket. Detta innebär att bl.a. fångstuppgifter från svenskt och utländskt fiske rapporteras till och granskas av Fiskeriverket. Verket granskade 135 000 rapporter för registrering och kontroll under år 2002 med uppgifter om fångster, landningar och/eller första försäljning, främst i form av dagliga loggblad men även uppgifter i annat format som fångstjournaler, avräkningsnotor, radorapporter samt deklarationer om övertagande och transportdokument. Till detta kommer information från det satellitbaserade övervakningssystemet.

Kustbevakningen har som uppgift att kontrollera efterlevnad av bestämmelser om fiske till sjöss och vid landning i svenskt sjöterritorium, Sveriges ekonomiska zon samt sjöarna Vänern, Vättern och Mälaren. Kustbevakningen bedriver fiskerikontrollen som en integrerad del av myndighetens ordinarie kontroll och tillsynsverksamhet. Andra myndigheter som har uppgifter inom fiskerikontrollen är Tullverket, Livsmedelsverket och Sjöfartsverket. Fiskeriverket och Kustbevakningen har under senare år fördjupat samarbetet och genomför i dag fiskerikontrollerna utifrån ett riskanalysbaserat arbetssätt.

Merparten av den svenska fångsten från det yrkesmässiga fisket sker på fiskbestånd som vi förvaltar gemensamt med andra länder. I Sverige landas fisk i över 300 hamnar, jämt spridda längs kusten, bara i Skåne och Blekinge finns ett 70-tal fiskehamnar. De flesta fiskehamnarna är små och tar emot mindre landningar. De 10 största hamnarna svarar för cirka 90 procent av volymen och cirka 80 procent av värdet av alla landningar i landet. Dessutom landas svenska fångster i stor utsträckning även i andra länder. Samverkan med andra länders myndigheter inom fiskerikontrollområdet är av stor vikt och Sverige har överenskommelser om myndighetssamverkan med Danmark och med Norge.

Landningskontrollen av fångsterna kommer även fortsättningsvis att vara av central betydelse. Dessutom krävs ett fortsatt arbete med att utveckla och förbättra den svenska fiskerikontrollen. Som ett led i detta arbete har regeringen i juli 2003 infört ändringar i fiskelagen (1993:787) och lagen (1994:1709) om EG:s förordningar om den gemensamma fiskeripolitiken som bl.a. innebär att maximistraflet för brott mot fiskelagen höjs vid grovt brott till fängelse i två år, att böter som grundar sig på fartygets motorstyrka vidgas och skärps, att yrkesfiskarlicensen och fartygstillstånd skall kunna återkallas, att en särskild avgift skall kunna tas ut vid landning av otillåten fångst och att fiskelicens skall kunna begränsas till visst fiske. Regeringen har därtill uppdragit åt Fiskeriverket att bedöma omfattningen av orapporterat fiske och övrig illegal hantering av fisk. Detta uppdrag skall avrapporteras till regeringen i juni 2004. Vidare har regeringen tidigare beslutat om att låta utvärdera den svenska fiskerikontrollen senast år 2004. I detta sammanhang kommer bl.a. beaktas EU:s krav på förbättringar av den svenska fiskerikontrollen, behovet av ytterligare sjökontroller för olika slag av fisken samt förstärkning av myndigheternas roller. En förbättrad fiskerikontroll skall ses som ett led i arbetet med ett hållbart nyttjande av fiskresurserna. Regeringen lägger stor tyngd vid en fortsatt utveckling av samarbetsformerna samt en effektivisering av kontrollverksamheten inom detta område.

Under de senaste åren har modern teknik utnyttjats inom fiskerikontrollen. Sedan år 1998 rapporteras rörelserna för fiskefartyg över 24 meters längd till en kontrollcentral på Fiskeriverket med hjälp av satellit. Från och med år 2005 kommer alla fiskefartyg över 15 meter att omfattas av denna rapporteringsskyldighet och omfattar därmed även utpräglade kustfiskefartyg. Modern teknik utnyttjas även för andra användningsområden, bl.a. bedrivs ett utvecklingsarbete med elektroniska loggböcker. Vidare utvecklas nya system för anmälningar inför områdesbyten och landningar.

I det framtida fiskerikontrollarbetet är det angeläget att beakta det småskaliga fiskets behov och krav. Regeringen gör bedömningen att förutsättningarna att fortsatt kunna använda de små hamnarna är av vikt för en framgångsrik satsning på det småskaliga fisket. Samtidigt krävs en fortsatt hög ambitionsnivå när det gäller kontrollen om Sverige fortsatt skall kunna leva upp till målen om hållbar fiskeriförvaltning och internationella åtaganden på området. En förutsättning är god information om gällande regler om fiskerikontroll. En särskild utmaning från kontrollsynpunkt är vidare de nya förvaltningsformerna för lokalt och regionalt fiske. Den stora geografiska spridningen av hamnar utgör en av flera komponenter att beakta när man överväger utformningen av en effektiv kontroll. Även småskaliga kustfiskeaktiviteter har betydelse för beståndsvården och den akvatiska miljön i övrigt. I det framtida fiskerikontrollarbetet är det därför angeläget att beakta det småskaliga fiskets uppgiftslämnande och behovet av effektiv uppföljning i tid nära fiskeaktiviteterna.

Sedan år 1999 rapporterar det småskaliga kustfisket, vilket i detta sammanhang innebär fartyg med en längd under 10 meter, sina fångster i en särskild fångstjournal som normalt rapporteras till Fiskeriverket månadsvis. Detta sker manuellt i pappersformat. Möjligheterna att utforma denna rapporteringsrutin mer tidsenligt, snabbt och effektivt men ändå enkelt genom att använda modern teknik, t.ex. mobiltelefoner, övervägs nationellt inom fiskerikontrollen. Nya system måste ta hänsyn till mängden data som skall rapporteras, tidsaspekten och kostnaderna för såväl det enskilda fartyget som myndigheten. Det som är lämpligt för de större fartygen behöver nödvändigtvis inte vara mest kostnadseffektivt för det småskaliga fisket. Regeringen har för avsikt att ge Fiskeriverket i uppdrag att utveckla ett säkert och effektivt men samtidigt enkelt system för rapportering av det småskaliga kustfisket, som säkerställer att fiske under olika förvaltningsförutsättningar, som regional och lokal förvaltning, kan följas upp av fiskerikontrollen nationellt.

4 Förbättrade förutsättningar för kust- och insjöfisket

4.1 Forskning och utveckling

Regeringens bedömning: Forskning om bestånd av betydelse för kust- och insjöfisket samt fritidsfisket bör stärkas och en långsiktig strategi för forskning och utveckling inom fiskeområdet bör utarbetas.

Fiskeriverkets förslag: För ett flertal arter påpekar Fiskeriverket att kunskapsunderlaget är bristfälligt, bl.a. för strömmingsbestånd norr om Ålands hav, vildlaxens vandringsvägar samt arter på västkusten som bleka, havskatt och pigghaj. Enligt verket krävs utökade forskningsinsatser för att försäkra sig om att de mest lämpade åtgärderna och regleringarna kan införas.

Remissinstanserna: Flera länsstyrelser instämmer i behovet av en utökad forskning på de kustnära bestånden. *Göteborgs universitet* instämmer i behovet av att mer forskning behövs men framhåller att i utredningen föreslås forskning inom områden där sannolikt tillräcklig kunskap finns. *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (FORMAS)*, framhåller att Fiskeriverkets rapport saknar en djupare analys av interaktionen och konflikter mellan kustfiske och havsfiske, vad gäller fiskeområden och typer av redskap. *Sportfiskarna* påtalar att sportfiskestatistik tidigare upptäcker beståndsförändringar än andra fiskemetoder. Sportfiskarna är därför berett att medverka till att en sådan sportfiskestatistik utvecklas och permanentas inom miljöövervakningen.

Skälen för regeringens bedömning: Kunskaperna om fiskbestånd av betydelse för kust- och insjöfisket samt fritidsfisket är inte tillräckliga för att tillse att fisket bedrivs på ett långsiktigt hållbart sätt i enlighet med försiktighetsprincipen och ekosystemansatsen. Förstärkt forskning krävs om fisksamhällen, reproduktionsområden, biologiska effekter av fiskemetoder och biologisk mångfald. Även arbetsmiljö- och säkerhetsförbättrande åtgärder för yrkesfiskare och fritidsfiskare bör bli föremål för ökad forskning och utveckling. Allt nyttjande av bestånden bör beaktas, vilket innebär att forskningen skall omfatta även fritidsfiskets betydelse för beståndssituationen. Vid kunskapsinsamlingen bör den lokala kunskapen hos fiskare och andra intressenter tas till vara. Samverkan på forskarnivå mellan limnologer, marinbiologer och fiskeribiologer är önskvärd.

Kustfiske och fritidsfiske bedrivs efter ett stort antal arter och bestånd, såväl reglerade som oreglerade. För många bestånd är kunskapen bristfällig, för andra finns kunskap om att bestånden är svaga och att fisket bedrivs utanför biologiskt säkra gränser. Detta gäller exempelvis för siklöjan i Bottenviken. Beståndssituationen för flera av de för det kustnära fisket viktiga arterna på ost- och västkusten har försämrats drastiskt, bl.a. för ål, kolja, vitling och pigghaj på västkusten samt abborre, gädda, ål, öring och sik på ostkusten.

För insjöfisket anses ett fåtal bestånd vara överutnyttjade av yrkesmässigt fiske. Detta gäller bl.a. siklöja i Mälaren och Vänern samt röding och sik i Vättern. För vissa bestånd är dock kunskapen bristfällig och en ökad forskning krävs. Många bestånd i attraktiva områden är överutnyttjade av fritidsfiske.

På nationell nivå verkar Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (FORMAS) för att utveckla tvärsektoriella forskningsprojekt inom det akvatiska området. Regeringen har redan under år 2004 förstärkt den marina miljöforskningen med 10 miljoner kronor. Syftet är att hav, sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer för djur och växter ska bevaras. Genom denna satsning finns möjligheter för en samverkan på forskarnivå mellan

limnologer, marinbiologer och fiskeribiologer. Regeringen har vidare för avsikt att uppdra åt FORMAS att i samverkan med Fiskeriverket och andra berörda myndigheter och andra forskningsfinansiärer utarbeta en strategi för fisk- och fiskeforskning.

På europeisk nivå utvecklas, inom ramen för det sjätte miljöhandlingsprogrammet, en övergripande strategi för att skydda haven. I detta arbete kommer sektorer som nyttjar den marina miljön att belysas och en samordning genomförs av forskning, övervakning och förvaltning för det marina området. Vidare har fiskeministrarna begärt att särskild uppmärksamhet skall ägnas åt att förbättra forskningen så att en bredare vetenskaplig grund skapas för förvaltningsåtgärder.

Inom ramen för EU:s insamlingsarbete av data bedrivs ett arbete med att öka kvaliteten i beståndsuppskattningarna. Insamling av data gäller fiskekapacitet, fiskeansträngning, ekonomi och landningsstatistik för kommersiella landningar av alla bestånd, total yrkesmässig fångst samt uppgifter om fångst som kastas överbord. Regeringen kommer att arbeta för att arter som vandrar mellan sött och salt vatten i ökad utsträckning blir föremål för uppmärksamhet. Regeringen gör bedömningen att det arbete som påbörjats inom ramen för Sveriges program för insamling av data avseende fiskresurserna och fiskerinäringen måste vidareutvecklas och arbetet förstärkas inom Internationella rådet för havsforskning (ICES) och FAO:s rådgivande kommission för insjöfiske, European Inland Fisheries Advisory Commission (EIFAC). Eftersom kunskapsläget måste förbättras för många av de arter och bestånd som utgör resursbasen för det småskaliga fisket samt fritidsfisket görs en satsning inom detta område. Betydelsen av fångsterna från det icke-yrkesmässiga fisket för flertalet för kustfisket viktiga arter och bestånd måste beaktas.

En förutsättning för akvatisk forskning är att Sverige har tillgång till forskningsfartyg. De svenska forskningsfartygen är byggda på 1970-talet. Fiskeriverket har i samråd med FORMAS uppdraget att senast i januari 2004 redovisa en förstudie av behovet av marina forskningsfartyg. Sedan uppdraget redovisats avser regeringen bedöma behovet av projektering av ett nytt forskningsfartyg.

Havsmiljökommissionen har nyligen till regeringen framlagt ett förslag om förstärkning av forsknings- och utvecklingsverksamheten inom det marina området. Detta förslag bereds för närvarande i Regeringskansliet. Regeringen har för avsikt att återkomma i frågan.

4.2 Beståndsrestaurering och bevarande

Regeringens bedömning: Fiskevården bör i första hand inriktas mot att bevara och förbättra fiskbeståndens livsmiljö och de naturgivna förutsättningarna och i förekommande fall restaurera skadade miljöer och bestånd.

Skälen för regeringens bedömning: Sedan slutet av 1800-talet har nästan alla sjöar och strömmande vatten i Sverige påverkats negativt till följd av dikning, sänkning, flottledsrensning eller vattenkraftsutbyggnad. Detta har lett till att längre partier med icke påverkat, strömmande vatten,

särskilt i södra Sverige, är ovanliga. Många fiskarter – liksom andra djur- och växtarter – som är beroende av strömmande vatten återfinns på listan över hotade arter. Utsättning av fisk och kräftor kan hota vilda arter och stammar. I kustområdet har utbyggnad av småbåtshamnar och bryggor medfört fragmentering och förluster av lekplatser för fisk. Övergödning, giftutsläpp och störningar från båttrafiken har också minskat tillgången på naturliga lek- och uppväxtplatser. Fortsatt inventering och forskning bör ske för att klarlägga möjligheterna till och effekterna av miljöanpassning, restaurering och kompensationsåtgärder.

Flodkräftan har i Sverige utgjort en viktig del av många limniska ekosystem och en betydande del av insjöfisket. Kräftpesten innebar en avsevärd minskning av antalet bestånd och denna utveckling har förvärrats genom introduktionen av signalkräfta. Flodkräftan är nu allvarligt hotad inom hela sitt utbredningsområde. Fiskeriverket har föreslagit åtgärder för att bevara och förstärka bestånden av och fisket på flodkräfta och denna fråga bereds för närvarande inom regeringskansliet. Oavsiktlig spridning av signalkräfta innebär ett hot både mot flodkräftan och mot andra skyddsvärda arter och bestånd inte minst i skyddade områden som exempelvis Vättern. Fiskeriverket bör fortsatt aktivt verka för att dessa hot minimeras.

Sik- och öringfisket har fått ökad betydelse för kust- och insjöfisket de senaste åren. Prisbildningen gentemot lax har förbättrats och det finns en ökad efterfrågan på sikrom. För kust- och insjöfisket är det också en fördel att fiskesäsongen är längre än för lax. Det bästa sättet att stärka dessa bestånd är genom habitatrestaurering och återställande av vandringsvägar. När detta inte är möjligt kan förstärkning ske genom kompensatoriska utsättningar, en fråga som bör aktualiseras vid omprövning av vattendomar.

Även andra arter bör bli föremål för bestånds- och habitatrestaurerande åtgärder i högre utsträckning än i dag. Detta gäller kommersiella arter som gädda, abborre och gös, som också påverkats negativt av stängda vandringsvägar, men också hotade bestånd av många strömlevande arter, som nejonögon och flera arter av mörtfiskar. Möjligheten att återintroducera stör bör undersökas.

I fjällområdet är många sjöar och vattendrag utbyggda och ekosystemen allvarligt skadade. Kompensatoriska åtgärder i form av utsättning av främmande kräftdjur har inte haft avsedd effekt på fisket och de har ytterligare förändrat ekosystemen. Dessa tidigare åtgärder överensstämmer inte med nuvarande miljömål för fjällen och regeringen har givit Fiskeriverket i uppdrag att se över fiskets påverkan på bestånden och ge förslag på åtgärder för att kompensera nämnda problem.

Även marina bestånd är i behov av fiskevårdande åtgärder, men i detta sammanhang har kompensatoriska utsättningar hittills inte fått avsedd effekt. Vidare är utrymmet för habitatsåtgärder begränsat. Ända sedan 1960-talet har bestånden av kustnära torsk längs den svenska västkusten successivt minskat. Såväl fritidsfiskets som det kustnära yrkesfiskets fångster uppgår nu till någon procent av tidigare värden. Vid inventering av nuvarande förekomst av torsklek inomskärs har sådan lek bara påvisats i Gullmarn. Denna förändring innebär en allvarlig försämring av den biologiska mångfalden som kan bero på grundläggande

de störningar på kustekosystemen. Fiskeriverket bör därför fortsätta sitt arbete med att genom teknisk reglering och andra lämpliga åtgärder restaurera bestånden av torsk längs västkusten.

I samband med olika vattendoromar utdöms särskilda och allmänna fiskeavgifter. De utdömda medlen skall användas för främjandet av fisket, efter förslag från Fiskeriverket. Särskilda fiskeavgifter skall användas för främjandet av fisket i det vatten som berörs av vattenverksamheten eller inom något angränsande vattenområde. Allmänna fiskeavgifter skall användas för att bekosta forskning och utveckling i hela landet inom fiskevården. Därtill kommer att för användning av fiskavgiftsmedel krävs regeringens medgivande. Medlen utnyttjas i dag såväl av Fiskeriverket som länsstyrelser och andra intressenter.

Det är angeläget att dessa fiskeavgiftsmedel i framtiden utnyttjas bättre. Regeringen gör bedömningen att Fiskeriverket i samverkan med berörda myndigheter ser över möjligheterna för ett bättre utnyttjande av dessa medel.

4.3 Utsättningar

Regeringens bedömning: För att förbättra situationen för ålbeståndet bör satsningar på en nationell åtgärdsplan göras, liksom ökade ålutsättningar, förbättrad kunskapsinsamling och utveckling av selektiva redskap.

Fiskeriverkets förslag: Utredningen konstaterar att ål är en av de viktigaste arterna för det kustnära fisket. Detta fiske är på grund av en starkt minskad rekrytering i hög grad beroende av utsättningar. Sverige har också unika möjligheter att med en ökad utsättning bidra till återhämtningen av det europeiska ålbeståndet då det här finns stora outnyttjade uppväxtområden. När det gäller utsättningar av laxartad fisk sker dessa, dels enligt vattendoromar och dels i syfte att förbättra för fritidsfisket. Ett bättre nyttjande av den odlade fisken bör kunna ske inom s.k. terminalfiske, dvs. i sådana kustnära områden utanför mynningarna av utbyggda älvar, där odlad lax koncentreras inför lek.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser betonar att såväl ålutsättningar som laxutsättningar har en mycket stor betydelse för det småskaliga fisket. En del remissinstanser efterfrågar även utsättning av andra arter som t. ex. sik.

Skälen för regeringens bedömning

Utsättningar utgör en del i arbetet med fisk- och fiskevården, vilken skall i första hand inriktas mot att bevara och förbättra fiskbeståndens livsmiljö och de naturgivna förutsättningarna för goda bestånd. Fiskeriverkets strategi för utsättning och spridning av fisk, ställer sig regeringen bakom. Strategin skall tjäna som en vägledning för utsättningar och spridning av fisk. Utsättning av fisk, av samma art och om möjligt samma ursprung, kan ske i bevarandesyfte samt för att

uppväga de rekryteringsminskningar, vilka orsakats av ingrepp i naturen och som inte bör eller kan åtgärdas. Strategin anger målsättningen för utsättningar samt för nytta och risker med fiskutsättningar. Utsättning är en av de sista utvägarna för att bevara ett bestånd. Detta har speciell relevans när det gäller ålens akuta situation. Fiskbestånd som upprätthålls enbart genom utsättningar skall, där så är möjligt, kompletteras med självreproducerande delbestånd. Därutöver bör i enlighet med Fiskeriverkets strategi och miljömålsarbetet all utsättning av främmande laxfiskbestånd utom regnbågslox upphöra så att skador på biologisk mångfald förebyggs.

Inom ramen för miljömålsarbetet har riksdagen beslutat att senast år 2005 skall utsättning av djur och växter som lever i vatten ske på ett sådant sätt att den biologiska mångfalden inte påverkas negativt och vidare att åtgärdsprogram skall finnas och ha inletts för hotade arter och fiskstammar som har behov av riktade åtgärder. Inom ramen för detta arbete har regeringen uppdragit åt Fiskeriverket att belysa de ekologiska konsekvenserna av utsättningar av fisk med utgångspunkt i regelverket för främmande arter och fiskstammar.

Ål

Ålfiske är ekonomiskt viktigt för flertalet kust- och insjöfiskare. Det europeiska ålbeståndet är emellertid i allvarlig kris. Rekryteringen av beståndet har minskat kraftigt sedan 1960-talet. I kommissionens meddelande (KOM (2003)573 slutlig) om Utarbetande av en handlingsplan för förvaltning av europeisk ål, poängteras behovet av att bevara och förvalta det europeiska ålbeståndet. Vidare lyfts vikten av samordning av nationella åtgärder fram. Syftet är att fastställa övergripande mål för ålförvaltningen för att stärka återvandringen av könsmogen ål. Därefter skall åtgärder implementeras nationellt och anpassas efter förutsättningarna i varje medlemsland. Dessa målsättningar ligger i linje med det nationella arbete som under en längre tid har bedrivits av Fiskeriverket.

Sverige är det europeiska land som har bland de största och lämpligaste uppväxtområdena för ål. Det finns i dag emellertid en otillräcklig tillförsel av ålyngel för att denna potential skall utnyttjas. Dessutom har vattenkraftsutbyggnad och annan exploatering av sjöar och vattendrag minskat förutsättningarna för både upp- och nedvandring av ål. Vidare har många produktiva grundområden, vilka är speciellt viktiga för ål, skadats av fysiska ingrepp eller av övergödningseffekter.

Vid krav på nationella insatser för bevarandet av det europeiska ålbeståndet ger detta såväl möjligheter som ansvar. Mot bakgrund av ålfiskets betydelse för det småskaliga kust- och insjöfisket utarbetas en nationell åtgärdsplan för den svenska delen av ålbeståndet. I det sammanhanget skall även förbättrad kunskapsinsamling, utveckling av selektiva redskap samt behov och effekter av framtida ålutsättningar belysas. Fortsatta studier behövs också för att belysa i vilken utsträckning som omflyttning och utsättning påverkar ålens vandringsbeteende. Redan nu bör ålutsättningarna ökas, för att möjliggöra att det totala vuxna ålbeståndet och även lekbiomassan ökar. De utsättningar som görs i dag finansieras i huvudsak av fiskeavgiftsmedel. Utsättningarna skall, genom val av utsättningsvatten och utsättningsmaterial, optimeras i förhållande

till bevarandemålet. Den nationella förvaltningsplanens inriktning skall vara att utsättningarna bidrar till en ökad utvandring av blankål. Detta kan ske genom reglering av fisket, ökade minimimått samt förbättra redskapens selektivitet. Det är också viktigt att väsentligt förbättra förutsättningarna för upp- och nedvandring av ål samt att i möjligaste mån restaurera skadade ålhabitat. Genom detta kan ett fortsatt fiske bedrivas samtidigt som en ökad produktion av ål förstärker beståndet.

Det har tidigare funnits osäkerhet om eventuella genetiska skillnader mellan ål i olika delar av Europa. Nyligen har genetiska forskningsresultat visat att all europeisk ål har samma genetiska ursprung och tillhör samma bestånd, det s.k. västeuropeiska ålbeståndet, vilket innebär att glasålsutsättningar från denna synpunkt kan accepteras som bevarandeåtgärd.

Lax och öring

För många kustfiskare är laxfisket fortfarande av stor vikt, trots en prisnedgång under de senaste åren som följd av konkurrensen med odlad lax från Norge. Det finns emellertid en potential för att utveckla kust- och turistfiske efter såväl vild som odlad lax i framför allt svenska och finska vatten. Dessutom finns en stor potential för utveckling av fisketurismverksamhet efter både odlad och vild lax, vilken beräknats kunna bidra till att skapa arbetstillfällen. Regeringens beslut våren 2003 att odlad lax skall fettfeneklippas, möjliggör att fångad vild lax kan släppas tillbaka i havet igen. Härigenom finns förutsättningar för att väsentligt öka fisket på odlad lax samtidigt som skyddet för den vilda laxen ökas.

För lax finns ett långsiktigt internationellt åtgärdsprogram ”Salmon Action Plan” som tagits fram inom ramen för Fiskerikommissionen för Östersjön. Denna plan, som ligger till grund för förvaltningen av all Östersjölox, har till syfte att säkra vildlaxstammarnas fortbestånd. Planen har implementerats genom ett svenskt åtgärdsprogram. Under hösten 2003 har diskuterats åtgärder för att minska bifångster av tumlare. I detta sammanhang har en utfasning av drivgarnsfisket i Östersjön aktualiserats. Detta kan eventuellt komma att medföra att det framtida laxfisket i Östersjön måste bedrivas med andra redskap än drivgarn.

För närvarande är möjligheterna att bedriva ett fiske på fettfeneklipt lax begränsade. För att utnyttja denna resurs krävs en utveckling av selektiva fiskemetoder efter fettfeneklipt lax såväl i de s.k. terminalfiskeområdena, dvs. de kustnära områden utanför mynningarna av utbyggda älvar där odlad lax koncentreras inför lek, som i övriga kustområden. Fiskeriverket bör få i uppdrag att utveckla selektiva metoder för ett utökat fiske efter fettfeneklipt lax. Regeringen avser också att i internationella förhandlingar verka för att ökade möjligheter skapas för Sverige att utnyttja denna resurs.

Arbetet med miljö kvalitetsmålen har bl.a. visat att det finns förutsättningar för att delvis ersätta kompensationsutsättningarna av lax och öring med åtgärder som förbättrar den naturliga produktionen i de utbyggda älvarna. Regeringen har för avsikt att uppdra åt Kammarkollegiet och Fiskeriverket att i samverkan med Naturvårdsverket utreda möjligheter och konsekvenser av en sådan inriktning på kompensations-

åtgärder för befintliga och kommande vattendomar. Dessutom har det visat sig att under den senaste tioårsperioden har havsöringsbestånden i vattendrag som mynnar i Bottenviken och Bottenhavet kraftigt försämrats. Störningar har även iakttagits i sydsvenska vatten. Orsaken till beståndsnedgången är oklar och kan såväl bero på livsmiljön som på födounderlaget i vattendragen eller i kustvattnet. Utöver forskning och fiskevårdande åtgärder i älvarna bör fiskereglering och omfattning av kompensationsutsättningar av öring ses över.

Fiskeriverkets forskning har visat att långvarig odling av laxfisk leder till genetiska förändringar i bestånden som bl.a. gör dessa bestånd mindre konkurrenskraftiga. Det är därför väsentligt att sådana bestånd kontinuerligt kan förstärkas med vild fisk på sådant sätt som gjorts i bl.a. Dalälven. Fiskeriverket bör undersöka möjligheterna att, för bestånd av laxfisk beroende av kontinuerlig utsättning, skapa mindre, lokala självreproducerande laxbestånd som kan utnyttjas för att bevara beståndens naturliga karaktär.

4.4 Säl och skarv

Regeringens bedömning: Ytterligare satsningar behövs för att utveckla och tillämpa redskap som minskar skadorna av sälangrepp. Fortsatta satsningar bör göras på redskapsutveckling i syfte att minimera skarvens skador för yrkesfisket.

Fiskeriverkets förslag: Sälen utgör troligtvis det största enskilda problemet för det småskaliga kustfisket. De skador som sälen orsakar kustfisket har för år 2000 uppskattats till cirka 50 miljoner kronor, varav hälften utgörs av redskapsskador och övrigt för förlorad fångst. De huvudsakliga metoderna att minska sälens skador på fisket är en kombination av skadeersättningar, tekniska skyddsåtgärder, bidrag till sådana åtgärder och jakt. I avvaktan på långsiktiga åtgärder bör storleken på skadeersättningarna höjas så att ersättningen kommer på en rimligare nivå. I stor utsträckning innebär de ökande skarvbestånden ett hot mot i första hand insjöfisket och vissa kustfisker. I motsats till vad som gäller sälen sker påverkan i första hand genom effekter av skarvens predation på fiskbestånden.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser har yttrat sig och framhåller att säl och skarv troligtvis utgör det största hotet mot det småskaliga kustfisket och insjöfisket. Remissinstanserna efterfrågar förvaltningsplaner, skyddsjakt, sälsäkra redskap, äggprickning m.m. *Naturvårdsverket* framhåller att flera fiskerier skulle kunna utökas om inte problemen med säl och skarv hade funnits. Den långsiktiga lösningen på sälproblemet är att fortsätta arbetet med att förebygga skadorna genom att utveckla sälsäkra fiskeredskap och fiskemetoder. *Naturvårdsverket* instämmer i Fiskeriverkets bedömning av att skarven endast lokalt orsakar problem.

Skälen för regeringens bedömning

Säl

Sälen är troligtvis det största enskilda problemet för kustfisket. Sälskadorna är så omfattande i vissa områden att det har medfört att yrkesfiskare har tvingats lägga ner sin verksamhet.

I svenska vatten förekommer tre sälarter permanent, knobbsäl, gråsäl och vikare. Den största arten, gråsälen, är spridd i hela Östersjön med tyngdpunkt i Östersjöns norra delar. Knobbsälen är den dominerande sälarten på västkusten, där den förorsakar skador främst för ålryssjefisket. Sälbestånden drabbades hårt av miljögifter under 1960- och 1970-talen, men har nu börjat återhämta sig och reproducerar sig normalt. Sedan slutet av 1980-talet har gråsälbeståndet ökat kraftigt, vilket medfört ökade skador genom att gråsälen konsumerar och förstör fångad fisk i fiskeredskap, skrämmer i väg fisk samt förstör redskapen. I takt med den ökande sälstammen har bifångster av säl inte kunnat undvikas. Detta har i vissa fall medfört konflikter mellan sälar och yrkesfiskare. Från början av 1990-talet har representanter för Naturvårdsverket, Fiskeriverket, länsstyrelser och yrkesfiskare arbetat med att utveckla redskap som minskar skadorna. Arbetet, som i huvudsak har bekostats av viltskademedel, har resulterat i att en fälla för fångst av sik och lax har tagits fram som betydligt minskar skadorna. På grund av tekniska svårigheter har hittills inga framsteg uppnåtts för de för kustfisket viktiga rörliga fiskredskapen, såsom siknät, torskgarn och strömmingskötar.

Riksdagen har antagit ett miljö kvalitetsmål, som innebär att senast år 2010, skall de årliga bifångsterna av marina däggdjur uppgå till maximalt en procent av respektive bestånd. Inom ramen för miljömålsarbetet har Fiskeriverket fått regeringens uppdrag att fortsätta arbetet med att utveckla selektiva redskap som syftar till att minimera bifångsterna. Regeringen fördelar vidare bidrag till yrkesfiskarna för investeringar i sälskyddade selektiva fiskredskap och som ekonomisk ersättning för skador. Under år 2002 har 18 miljoner kronor fördelats.

Naturvårdsverket har under år 2001 antagit en förvaltningsplan för gråsäl i Östersjön. I förvaltningsplanen ges en samlad bild av såväl sälpopulationens storlek och genetik som vilka åtgärder som är effektiva inom gällande regelverk. I planen, som gäller till år 2006, framhålls att den enda långsiktiga hållbara lösningen på konflikten är att utveckla sälsäkra fiskeredskap och fiskemetoder. Vidare har viss skydds jakt efter gråsäl tillåtits i åtta Östersjölän.

Enligt yrkesfiskarna borde ökningen av gråsälbeståndet i de norra delarna av Östersjön fås att upphöra intill dess att utvecklingen av redskap och jakt medfört att ett livskraftigt kustfiske återetablerats. Det är därför angeläget att en analys av skydds jaktens effekter för att minska såväl sälstam som sälskador snarast initieras och i det sammanhanget bör behovet övervägas om inte skydds jakt skall kunna tillämpas även i andra drabbade områden. Forskningsarbetet för att utveckla redskap som minskar sälskador för fångst av andra arter än lax och sik måste intensifieras. Samtliga kustfiskare kommer troligen att i framtiden komma att behöva investera i nya redskap.

Inom ramen för strukturstödet genomförs en inventering som klarlägger regionala förutsättningar för en förändrad inriktning på fisket och som samtidigt lyfter fram hinder och alternativ. Regeringen anser att det är angeläget att Fiskeriverket skapar goda förutsättningar för ändrad fiskeinriktning. Regeringen gör den bedömningen att motsvarande förvaltningsplaner för knobbsäl och vikare bör upprättas snarast.

Havsmiljökommissionen har nyligen föreslagit regeringen att bifångstmålet skall skärpas så att de årliga bifångsterna av marina däggdjur skall senast år 2010 understiga en procent av respektive bestånd. Vidare föreslås att samrådsgrupper för bifångstreduktion skall skapas. Dessa förslag behandlas för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen har för avsikt att senare återkomma i denna fråga.

Skarv

Ett annat allvarligt hot mot kust- och insjöfisket kan lokalt vara skarven. En kraftig skarvexpansion under senare år, såväl antalsmässigt som geografiskt, beror på att skarven numera är skyddad över hela Västeuropa. Vidare har troligen en minskad användning av miljögifter haft betydelse för skarvens kraftiga ökning. Skarvar livnär sig nästan uteslutande på fisk. Födan kan variera kraftigt mellan områden och tidpunkter på året. Skarvarna kan regelbundet flyga långa sträckor, 20–30 kilometer till och från sina fiskeplatser och kan fiska på betydande djup. Täta skarvkolonier skapas i framför allt grunda produktiva vatten. Om häckningen får fortgå ostört regleras sannolikt kolonins storlek av tillgången på fisk.

Skarven utgör i dag ett problem i södra Sverige, bl.a. i skärgården i Blekinge, Småland, Östergötland samt i Väneren, Vättern, Hjälmaren och Mälaren liksom i flera mellanstora sjöar. Skarvens utbredning har snabbt ökat och bestånden orsakar i dag stora skador för yrkesfisket i första hand genom konkurrens om och beteendeffekter på vild fisk.

Yrkesfiskets problem utgörs även av fångstförluster genom att skarven skadar eller konsumerar fisk i yrkesfiskarnas redskap. Därtill kommer att fiskeredskap skadas som garn eller fasta nätredskap. Vidare förekommer ökade bifångster av skarv. För att undersöka detta närmare har regeringen under år 2003 initierat ett projekt om skarvskador.

Som effektiv toppredator utövar också skarven i vissa fall betydande effekter på de akvatiska ekosystemen. Skarvens totala konsumtion av fisk uppgår till cirka 20 000 ton, vilket kan jämföras med att det sammanlagda totala fisket i sötvatten av såväl yrkesfiskare som fritidsfiskare uppgår till drygt 25 000 ton. Skarvens effekter är märkbara både i näringsrika vatten, där skarvantalet kan bli mycket högt, och i klara mer näringsfattiga vatten, där skarven kan jaga effektivt också på stora djup.

I Naturvårdsverkets förvaltningsplan framhålls att någon risk för artens överlevnad inte föreligger samt att konflikter med yrkesfisket uppstått på vissa håll, särskilt i häckningsområdena. Vidare anges att skarvangrepp på fisk i redskap skall minimeras i första hand genom redskapsutveckling. För att förhindra allvarlig skada på fiske kan dessutom länsstyrelsen besluta om s.k. skydds jakt för att motverka skador.

Regeringen anser att det är angeläget att det finns förutsättningar för att en näring och olika vilda djur kan utnyttja en och samma naturresurs. Det

är emellertid angeläget att åtgärder vidtas för att ytterligare minska skarvskadorna för yrkesfisket. Regeringen har för avsikt att ge Fiskeriverket i samverkan med Naturvårdsverket i uppdrag att ge förutsättningar för att minska skarvens skadeverkningar för yrkesfisket både genom att utveckla skarvsäkra redskap och genom att minska tätheten av skarv i för yrkesfisket prioriterade områden.

4.5 Utbildning

Regeringens bedömning: Formerna för utbildning på fiskets område bör samordnas.

Skälen för regeringens bedömning: Behovet av utbildning inom fiskerinäringen har under senare år vuxit. Flera försök har gjorts för att starta en yrkesutbildning för yrkesfiskare. Fiskeriverket har i samverkan med näringen utrett möjligheterna att starta en anpassad utbildning. Nyligen har regionala satsningar gjorts på västkusten, där det har startats gymnasial utbildning för yrkesfiskare och beredningsindustri samt kockutbildning med maritim inriktning.

Inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken framhålls de allt ökade framtida kraven på de yrkesverksamma inom sektorn. En förutsättning för nyrekrytering och ekonomisk lönsamhet kan vara att möjligheter finns för fördjupning av kompetens och kunskap inom skilda områden som teknologi, företagsekonomi, resursförvaltning, ekologi samt beredning och livsmedelskunskap etc. Detta anses ställa krav på en anpassad utbildning, som skall täcka hela landets behov, för bl.a. kust- och insjöfisket men också för närliggande verksamheter som fiskberedningsindustri etc. En framtida utbildning bör utformas så att nyrekrytering till sektorn samt fortbildning säkerställs. Yrkesfiskare har i dag ofta inte någon fackutbildning. Förändringarna inom fiskerinäringen sker snabbt, vilket ställer krav på vidareutbildning. Det är därför angeläget att samordna formerna för utbildningen för fiskesektorn i sin helhet. Fiskeriverket bör i samverkan med berörda myndigheter samt näringen verka för att en sådan samordning kommer till stånd.

Sverige bedöms ha goda förutsättningar för utveckling av fisketurismen som verksamhet och en positiv trend i antalet fisketuristföretag kan påvisas. Det är därför angeläget att berörda intressenter verkar för att möjligheter ges till en fördjupning av kompetensen inom sportfiske-metodik, biologi, guideverksamhet och entreprenörskap. Genom detta kan en framtida rekryteringsbas för den växande fisketurismen gynnas.

Havsmiljökommissionen har föreslagit en satsning på utbildning för yrkesfiskare. Havsmiljökommissionens förslag bereds nu inom Regeringskansliet. Regeringen har därför för avsikt att senare återkomma till denna frågeställning.

Fritidsfiske

Regeringens bedömning: Inom ramen för ett hållbart nyttjande bör balansen mellan yrkesfiskets och fritidsfiskets intressen beaktas och tillåten redskapsanvändning anpassas efter rådande beståndssituation. System för rapportering av fångstuppgifter från fritidsfisket bör utvecklas.

Fiskeriverkets förslag: Vid genomgången av olika fisken har Fiskeriverket i vissa fall kunnat konstatera att det småskaliga fisket konkurrerar om resursen med fritidsfisket. För att ge det småskaliga fisket större möjligheter att bedrivas lämnas förslag till vissa ändringar i den redskapsanvändning som bör tillåtas för fritidsfiskare. Fiskeriverket föreslår att möjligheten för fritidsfiskare att använda långrev vid fiske efter lax och öring begränsas till att endast en bottensatt rev med 100 krok får användas. Vidare bör antalet burar (hummertinor) vid fiske efter hummer att begränsas till tio stycken. Fiskeriverket föreslår också att även de fastighetsägare som fiskar på enskild fiskerätt bör omfattas av bestämmelserna om redskapsbegränsningar. Fiskeriverket föreslår även begränsning med användningen av nät vid icke-yrkesmässigt fiske.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser ansluter till Fiskeriverkets förslag om begränsning av antalet hummertinor. *Naturvårdsverket* framhåller att överväganden om begränsningar i redskapens användning är ett viktigt instrument i arbetet att åstadkomma ett hållbart fiske men också för att reglera fisket vid skydd av marina miljöer. *Länsstyrelsen i Blekinge län* avstyrker förslaget att begränsa allmänhetens rätt att fiska med krok. *Sveriges Fiskares Riksförbund (SFR)* välkomnar förslaget vad gäller begränsningen för fritidsfiskare avseende antal krok vid revfiske och med drivlinor. *Länsstyrelsen i Västra Götaland* är inte beredd att tillstyrka verkets förslag rörande antalet hummertinor. *Länsstyrelsen* tillstyrker förslaget om begränsning av användningen av nät vid fiske efter lax och öring och framhåller att ett generellt nätfiskeförbud bör råda inom området 0-3 meter. *Länsstyrelsen i Värmlands län* framhåller att fiske i Väneren med förankrade flytgarn och nät under vissa förutsättningar är förbjudet. *Länsstyrelsen* får efter ansökan medge den som bedriver yrkesmässigt fiske att idka ett riktat fiske efter lax och öring med nät. SFR ser positivt på förslaget att minska antalet hummertinor för fritidsfiskande. SFR föreslår bl.a. att fredningsområden återinförs och vill även ta upp förslaget om flyktöppningar i s.k. skaldjursryssjor. *Sveriges Sportfiske och Fiskevårdsförbund* anser att förslaget om inskränkning i allmänhetens fiske med nätreddskap i första hand bör utgöras av en utflytning av nätfisket till utanför 3-meters djupkurva på gällande sjökort. *Blekinge Kust- och Skärgårdsförening (BKSF)* anser att ytterligare minskning av det tillåtna antalet redskap för fritidsfisket efter hummer inte är sakligt grundad och motsätter sig därför förslaget. BKSF avstryker förslaget om en kraftig minskning av husbehovsfisket innanför tremeterskurvan. Det finns enligt BKSF inga skäl från fiskevårdssynpunkt att minska fisket eftersom tillgången på havsöring är mycket god. En åtgärd att minska husbehovsfisket skulle sakna betydelse för det småskaliga

yrkesfisket. Ett förbud mot husbehovsfiske med laxlinor skulle inte förbättra situationen för det småskaliga yrkesfisket och är därför enligt BKSF obefogat.

Skälen för regeringens bedömning: I begreppet fritidsfiske ingår såväl handredskapsfiske (sportfiske) som fiske med nät och andra yrkesfiskeredskap i begränsad omfattning (husbehovsfiske). Fritidsfisket har av tradition haft stor betydelse för Sveriges innevånare. Tillsammans med jakten gav fisket ursprungligen en möjlighet att överleva. I takt med utvecklingen har efter hand de rent rekreativa momenten tillkommit. Detta fiske beskattar oftast resursen mindre än vid fiske med mängdfångande redskap. För en redovisning av fritidsfiskets omfattning i Sverige, se bilaga 1.

Fritidsfiske medför konkurrens med kust- och insjöfisket om den tillgängliga fiskresursen. Sammanvägningen mellan olika fiskeinriktningars intressen och behov i olika kustområden, sjöar och vattendrag kräver väsentligt ökade kunskaper om bl.a. fiskbestånden i kust- och sötvatten och deras utveckling. Fiskeriverket bör därför bygga ut övervakningen av dessa bestånd och därvid intensifiera arbetet med att skapa ett system för fångststoppgifter från fritidsfisket så att ett långsiktigt uttag av olika arter i olika områden garanteras. Med detta som grund bör Fiskeriverket utarbeta förslag till utveckling av fritidsfisket för olika kustområden, sjöar och vattendrag.

Fritidsfisket skall anpassas till försiktighetsprincipen och ekosystemansatsen, vilket innebär att uttaget vid behov måste kunna regleras så att fisket inte skadar bestånden. Sverige har skyldighet att reglera fisket så att även det icke-yrkesmässiga fisket, dvs. fritidsfisket och fisket med stöd av enskild rätt, inte negativt påverkar ett ansvarfullt och ekologiskt hållbart fiske. Fiskeriverket har lagt fram flera förslag på begränsning av användningen av mängdfångande redskap i fritidsfisket. Den biologiska situationen kan ge stöd för begränsningar av redskapsanvändning vid fritidsfiske med mängdfångande redskap. I områden där det finns risk för fångst av arter som är hotade bör därför övervägas förbud för mängdfångande redskap för fritidsfiske. Därmed tar även fritidsfisket ansvar för förvaltningen av fiskresursen. Regeringen förbereder ändringar i fiskeförordningen med denna inriktning.

Fisketurism

Regeringens bedömning: Möjligheter och hinder för en framtida expansion av fisketurismen bör utredas. Det regionala behovet och värdet av fritidsfiske för rekreation och nöje samt som underlag för fisketurismen bör beaktas.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, bl.a. *Turistdelegationen* har lyft fram det faktum att Fiskeriverkets utredning inte tar upp fisketurismen. *Sportfiskarna* menar att den ökande fisketurismen borde bedömts som ett småskaligt kustfiske då de utnyttjar samma resurs på minst lika bestånds-/kostnadseffektivt sätt som det av utredningen definierade småskaliga kust- och insjöfisket.

Skälen för regeringens bedömning: Sveriges förutsättningar för fisketurism är bland de bättre i Europa med en orörd natur med rena och fiskrika vatten och stora möjligheter till fångst av självreproducerande fisk. Vattenområdena i Sverige ger möjligheter för att ytterligare utveckla sportfisketurismen. Det statliga fastighetsinnehavet utgör i detta fall en särskild tillgång.

Fisketurismen som näring är beroende av tillgång på rika fiskbestånd i en naturlig och attraktiv miljö. Den gemensamma resursen fisk skall kunna nyttjas såväl av fisketurismen som av yrkesfisket. En gemensam förutsättning för ett långsiktigt nyttjande av fiskbestånden är att dessa vårdas och bevaras.

Det övergripande målet för den svenska turistpolitiken är att Sverige skall ha hög attraktionskraft som turistland och ha en långsiktig konkurrenskraftig turistnäring. Turismen är en av de näringar i Sverige som bedöms ha störst utvecklingspotential. Natur- och kulturvärden utgör en viktig grund för turismen i Sverige.

Under senare år har det skett en expansion av den fisketuristiska näringsverksamheten. I dag finns drygt 300 fisketurismföretag med kommersiella anläggningar för övernattnings, uthyrning av båtar och utrustning. Enligt en nyligen genomförd undersökning, *Fisketuristiskt företagande i Sverige 2002*, bedriver majoriteten av dessa företag fiske i sjöar och i strömmande vatten. Endast 21 procent angav att de bedrev fiske i havet och/eller på kusten.

Fisketurism är en förhållandevis ny verksamhet. Emellertid borde det finnas goda möjligheter för en framtida expansion inom området. Många i Sverige och utomlands är beredda att lägga ner både tid och pengar för att få fiska på sin fritid. För kust- och insjöfisket kan en fisketuristisk verksamhet på ett fruktbart sätt komplettera yrkesfiskarens sysselsättning. Hinder för en ökad expansion kan vara svaga fiskbestånd, konflikter mellan olika kategorier fiskande, entreprenörens begränsade möjligheter att råda över resursen fisk och det fria handredskapsfisket på ostkusten. Möjligheterna att utveckla och bedriva ett fisketurismföretag är i vissa fall begränsade till följd av kraven på redskapsbegränsningar och kraven för såväl beviljande som bibehållande av en yrkesfiskelicens.

Det är angeläget att möjligheterna förbättras för entreprenörskap och utveckling av fisketurismen. Vidare skall det regionala behovet och värdet av fritidsfiske för rekreation och nöje samt som underlag för fisketurismen beaktas. Särskilt viktigt är detta i skärgård och annan glesbygd där andra inkomstmöjligheter är begränsade. Denna utveckling skall emellertid ske inom ramen för de bevarandemål som sätts upp. Fiskeriverket skall ha ett fortsatt ansvar för bevarandefrågorna inom ramen för sitt sektorsansvar. Genom detta skapas goda förutsättningar för att utveckla en fisketurism som baserar sig på ett långsiktigt nyttjande av fiskbestånden, vilket omfattar att dessa vårdas och bibehålls.

Kunskaperna om fritidsfiskets resursutnyttjande måste förbättras. Fiskeriverkets och Statistiska Centralbyråns återkommande undersökning om fritidsfiskets omfattning, närmast planerad för år 2005, bör därför kompletteras med en analys av möjligheterna till förbättrade bedömningar av fisketrycket i skilda vattenområden och ekosystem. Arbetet bör göras efter samråd med Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Regeringen har för avsikt att uppdraga åt Naturvårdsverket att, i samverkan med

Turistdelegationen och Fiskeriverket, utreda möjligheter och hinder för en expansion. Fiskeriverket bör i detta arbete särskilt analysera förutsättningarna för att utveckla ett licenssystem för fisketurismföretagande. Prop. 2003/04:51

Det fria handredskapsfisket

Regeringens bedömning: Det finns för närvarande inte några skäl att genomföra ändringar av reformen om det fria handredskapsfisket.

Utredningens förslag: Utredningen om utvärdering av det fria handredskapsfisket konstaterar att några mer uttalade effekter, som entydigt kan härledas från det fria fisket, inte finns på naturen inklusive fågelfaunan och fiskbestånden. De fåtal regleringar av det fria fisket som länsstyrelserna infört med stöd av miljöbalken (naturvårdslagen) tyder också på att problemen varit små. Överträdelser av allemansrätten och fiskebestämmelser utgör däremot en källa till irritation. Utredningen noterar att systemet även ger upphov till flera konflikter, främst mellan olika kategorier fiskande i motsats till konflikterna mellan fiskerättsägarna och den fiskande allmänheten.

Remissinstanserna: I allmänhet anser remissinstanserna att utredningen ger en bra beskrivning över dagens situation i områdena med fritt handredskapsfiske.

Skälen för regeringens bedömning: Riksdagen beslutade år 1985 att tillåta fritt handredskapsfiske vid södra ostkusten, längs Gotland och Blekinges kuster samt i de stora sjöarna. Reformen infördes då det ansågs vara angeläget att människor får möjligheter till avkoppling och aktiviteter på sin fritid, ett behov som blivit allt större i takt med en ökad fritid och arbetsinsatser som kräver mindre av fysisk ansträngning.

Reformen om det fria handredskapsfisket har varit i kraft i snart tjugo år. Utredningen konstaterar att några mer uttalade effekter, som entydigt kan härledas från det fria fisket, inte finns på naturen inklusive fågelfaunan och fiskbestånden. Däremot noterar utredningen att systemet ger upphov till konflikter. Utredningen föreslår emellertid inte någon långsiktig lösning vad avser just konflikterna mellan vattenägare och fiskeintressenter.

Det är en viktig uppgift för samhället att medverka till att människor erbjuds ett rikt och varierat utbud av fritidsmöjligheter. Därvid utgör ett aktivt fritidsfiske ett viktigt inslag i ett meningsfullt fritidsliv. Mot bakgrund av detta och utredningens redovisning av det fria handredskapsfiskets effekter avser inte regeringen att i detta sammanhang föreslå ändringar i reformen.

Modell för finansiering av fiskevården

Regeringens bedömning: En långsiktigt hållbar modell för finansiering av fiskevården bör utredas.

Utredningens förslag: Utredningen bedömer att det finns behov av kraftfulla åtgärder på fiskevårdens område. Utredningen konstaterar ock-

så att fiskevårdens finansiering behöver förstärkas. Utredningen föreslår vidare att en fiskevårdsavgift införs som har till syfte att finansiera åtgärder för fiskevården i områden där sådan finansiering saknas i dag. En fiskevårdsavgift skall betalas av alla fiskande i Sverige som fiskar inom områden där en organiserad förvaltning av fisket saknas. Undantagna från skyldigheten att lösa fiskevårdsavgift är fiskande inom områden där fisket förvaltas av fiskevårdsområdesförening, samfällighetsförening eller förvaltning av ett fiskevatten med enbart en ägare. Ett krav för avgiftsbefrielse är dock att fiskanden innehar fiskekort, arrendekontrakt eller fiskerättsbevis utfärdat av den förvaltande organisationen. Inledningsvis föreslås en fiskevårdsavgift på 200 kronor per år. Åldersgränsen för skyldighet att betala avgift bör vara från det år den fiskande fyller 18 år.

Remissinstanserna: Remissinstanserna ansluter till utredningens konstaterande att behov av åtgärder på fiskevårdens område krävs och att en fiskevårdsavgift bör övervägas. Beträffande den föreslagna modellen är remissopinionen splittrad. Flertalet remissinstanser kan inte tillstyrka utredningens förslag. Vissa instanser menar att avgift endast skall tas ut i allmänt vatten och i de stora sjöarna samt efter kusterna. Endast ett mindre antal instanser kan tillstyrka utredningsförslaget. Några remissinstanser tillstyrker allmänt ett införande av en fiskevårdsavgift utan att ta ställning till förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: Mot bakgrund av bl.a. remissopinionen gör regeringen följande bedömning. Fiskevårdsarbetet syftar till att förbättra livsmiljön och fiskbeståndens naturliga förutsättningar för en optimal produktion samt bevarande av den biologiska mångfalden i enlighet med miljömålsarbetet. Information, förvaltningsåtgärder och fisketillsyn är viktiga åtgärder för att ekosystemen skall nyttjas på ett sätt som inte hotar den långsiktiga produktionsförmågan och den biologiska mångfalden. Det finns också ett behov av att utveckla och utvärdera nya fiskevårdsstrategier, utsättning av fisk, fiskevårdsmetoder samt att följa fiskbeståndens och fiskets utveckling, särskilt fritidsfisket. Det finns även ett behov av bidrag för bildande av fiskevårdsområden.

Behovet av medel för fiskevårdsåtgärder har tidigare diskuterats och utretts vid flera tillfällen utan att finansieringen fått någon definitiv lösning. Tidigare utredningar har lagt fram förslag på modeller att införa i första hand en allmän fiskevårdsavgift. Av olika skäl har dessa förslag inte genomförts.

En internationell genomgång av modeller för fiskevårdens finansiering har visat på olika alternativ. I vissa länder finansieras den allmänna fiskevården i sin helhet med anslag över budget. Andra länder har valt att komplettera finansieringen med en obligatorisk fiskevårdsavgift. I USA har myndigheterna valt ytterligare ett alternativ. Här har man lagt en avgift på fiskeredskap m.m. Medlen som genereras genom avgiften avsätts till en särskild fond som betalar upp till 75 procent av projektkostnader för fiskevård med krav på delfinansiering från delstaten med 25 procent.

Mot bakgrund av behovet av fiskevård är det angeläget att identifiera en långsiktigt hållbar modell för finansiering av fiskevården. Det är emellertid inte helt uppenbart vilken typ av modell som för svenska förhållanden är den mest ideala. Regeringen avser därför att tillsätta en

särskild utredare som får i uppdrag att ge en samlad bild av de olika modeller som kan finnas för finansiering av den offentliga fiskevården samt att lägga fram konkreta förslag till hur en hållbar modell för finansieringen av fiskevården i Sverige bäst kan skapas. I detta sammanhang skall också kretsen av betalande övervägas.

De erfarenheter som finns från andra länder samt resultaten av de utredningar som tidigare gjorts inom Sverige gör att regeringen anser att en utveckling mot den amerikanska modellen bör uppmärksammas. Utredaren får därför i uppdrag att i sitt arbete särskilt fokusera på möjligheten att genomföra en förhandlad branschöverenskommelse avseende fiskevårdens finansiering. När det gäller huvudmannskapet för förvaltningen av de influtna medlen skall utredaren fästa uppmärksamhet på konstruktionen av Stiftelsen Håll Sverige Rent. Stiftelsens verksamhet bygger på en förhandlad överenskommelse mellan staten och förpackningsbranschen där verksamheten finansieras bl.a. genom att branschen avsätter en mindre summa för varje försäld förpackning enligt särskilda definitioner. Utredaren får därför även i uppdrag att undersöka möjligheterna att tillskapa en inom svensk fiskevård motsvarighet till Håll Sverige Rent. Behovet av en samordning av det samlade fiskevårdsarbetet bör dock uppmärksammas.

Utredaren skall i sitt arbete föra samtal med berörda parter och undersöka möjligheterna att förhandla fram en lösning som definierar vilka prestationer och motprestationer som staten respektive branschen skall utföra och inom vilka former. Förslaget skall inte innebära att nuvarande offentliga åtagande över budget skall förändras.

Regeringen avser att snarast besluta om direktiv för den särskilde utredaren. En slutredovisning skall kunna göras före utgången av år 2004. Ambitionen bör vara att en modell för fiskevårdens finansiering kan införas fr.o.m. den 1 januari 2006.

Fiskevårdsområden

Regeringens bedömning: Ändringar i bestämmelserna om fiskevårdsområde bör avvakta utredningen om finansiering av fiskevården.

Utredningens förslag: Utredningen om utvärdering av det fria handredskapsfisket har lagt fram förslag rörande fiskevårdsområden. Fiske inom fiskevårdsområde som sker med stöd av upplåtelse med t.ex. fiskekort från en fiskevårdsområdesförening föreslås inte omfattas av fiskevårdsavgift. Utredningen föreslår att det skall vara möjligt för fiskevårdsområdena att upplåta det fiske som ingår i det fria handredskapsfisket. För att den fria tillgängligheten skall bibehållas gäller dock att fiske inom fiskevårdsområdena även kan bedrivas med stöd av erlagd fiskevårdsavgift. I likhet med vad som gäller för viltvårdsområden bör en treårsgräns gälla för fiskevårdsområdes fortvaro. En fiskevårdsområdesförenings beslutsbefogenheter bör inte behandlas annorlunda än en förenings befogenheter enligt lagen (2000:592) om viltvårdsområden. Den vars rätt berörs av ett beslut fattat av en fiskestämma eller av fiskevårdsföreningens styrelse skall få överklaga beslutet om det gått honom eller henne emot. Den som bedriver näringsverksamhet som är

grundad på att nyttja det fritidsfiske som är fritt för var och en skall årligen skriftligen till länsstyrelsen för samråd anmäla verksamheten. En allmän fångstbegränsning föreslås i de områden där fritt handredskapsfiske infördes år 1985. Begränsningen avser totalt fyra fiskar per fiskande och dygn samt omfattar arterna gädda, gös, ål, öring, lax och röding.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser finner allmänt att fiskevårdsområden är en beprövad och i de flesta fall en väl fungerande förvaltningsform. Beträffande de enskilda förslagen är remissbilden mer splittrad. Flera remissinstanser delar utredningens uppfattning om att nu gällande villkor för bildande av fiskevårdsområde inte bör ändras. Förslaget att införa fiskevårdsområdets bestämmelser i länsförfattningar avstyrks. Vidare biträder remissinstanserna inte förslaget rörande tiden för fiskevårdsområdes fortvaro. *Länsstyrelsen i Stockholms län* avstyrker förslaget om rätten att överklaga under det att *Fiskeriverket* tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: Fiskevårdsområde utgör en ändamålsenlig förvaltningsform för enskilt fiske. Syftet med bildande av ett fiskevårdsområde är att främja ett lämpligt nyttjande av fiske och god fiskevård. Fiskevårdsområden kan emellertid inte utan vidare ersätta fritt handredskapsfiske och därmed sammanhängande frågor. Utredningens förslag inriktar sig i huvudsak på bildandet av fiskevårdsområden i områden med fritt handredskapsfiske och utesluter eller behandlar endast översiktligt andra delar av vattenområden med frågor av liknande karaktär, t.ex. områden ovanför odlingsgränsen. Frågan om fiskevårdsområden är vidare avhängig av hur en framtida finansiering av fiskevården skall utformas. Regeringen avser därför att avvakta utredningen om finansiering av fiskevården innan slutlig ställning tas till förslagen om fiskevårdsområde.

4.7 Information och öppenhet

Regeringens bedömning: En informationssatsning om ett uthålligt fiske bör genomföras.

Skälens för regeringens bedömning: En satsning på en förbättrad information om fiskets resurser och fiskenäringen kan bidra till en ökad medvetenhet om fiskets förutsättningar samt stimulera ett fritt meningsutbyte och ett aktivare deltagande från allmänhetens sida. En ökad information underlättar även konsumentens krav och ställningstagande. Nordiska ministerrådet har utarbetat lättillgängligt material om fisket i Norden, hur vetenskapliga råd utarbetas samt hur fiskekvoter sätts.

Regeringen gör den bedömningen att informationen om fisket bör förbättras. Det är angeläget att allmänheten får en god tillgång till relevant information om fiskets verksamhet och utveckling. Vidare finns behov av en förstärkt information om gällande fiskebestämmelser. En ökad satsning på att förbättra informationsspridningen måste enligt regeringens bedömning göras. Regeringen har för avsikt att uppdra åt Fiskeriverket att göra en analys av hur dagens informationsspridning kan förbättras och utvecklas. Syftet med denna satsning är att stimulera en

öppen debatt om fiskemetoder, förvaltningsformer samt miljöintegrering. Möjligheter bör även övervägas att utvidga informationssatsningen till att omfatta den marina miljön, dess miljöproblem samt arbetet inom ramen för miljö kvalitetsmålen. I detta arbete bör en samordning ske med Naturvårdsverket och andra berörda organisationer, som t.ex. Svensk Fisk och det nyligen inrättade internationella fiskesekretariatet.

Myndigheternas information regleras bl.a. i Århuskonventionen, som kopplar samman frågor om miljö och mänskliga rättigheter och utgår från de skyldigheter som samhället har gentemot kommande generationer. I konventionen finns krav på att myndigheternas miljöinformation skall vara öppen och lättillgänglig för en intresserad allmänhet. Regeringen har nyligen uppdragit åt Naturvårdsverket att utreda i vilken utsträckning miljöinformation samlas in och sprids av svenska myndigheter.

Som ett led i en förbättrad informationsverksamhet har regeringen i budgetpropositionen för år 2004 (prop. 2003/04:1) beslutat om att anvisa medel till ett internationellt fiskesekretariat. Svenska Naturskyddsföreningen, Sveriges sportfiske- och fiskevårdsförbund samt Världsnaturfonden skall gemensamt driva sekretariatets verksamhet. Verksamheten inriktas på kunskapsspridning i frågor som Sverige driver internationellt, bl.a. beståndsvård, minimimått, fiskemetoder och liknade åtgärder för att uppnå ett hållbart fiske. Regeringen ser denna satsning som långsiktig.

4.8 Miljögifter i fisk

Regeringens bedömning: Ett underlag utarbetas inför ett förnyat svenskt ställningstagande om gränsvärden för dioxin.

Skälen för regeringens bedömning: Sedan 1960-talet har det blivit allt mer uppenbart att utsläpp av kemiska ämnen spridits och i vissa fall även lagrats i naturmiljön såväl på land som i sjöar och hav. Många ämnen har egenskaper som redan i små halter skadar levande organismer och orsakar problem. Särskilt problematiskt är kvicksilver samt de svårnedbrytbara ämnena PCB och DDT samt dioxiner. Dessa är persistenta och lagras i levande organismer. Hos arter högt upp i näringskedjan, som människor, rovdjur och rovfiskar, kan dessa gifter anrikas i sådana halter att reproduktionen och fortlevnaden hotas.

Inom ramen för miljömålsarbetet har delmål antagits som innebär att i ett generationsperspektiv bör halterna av ämnen som förekommer naturligt i miljön vara nära bakgrundsnivåerna samt halterna av naturfrämmande ämnen i miljön nära noll. Kunskapsbristen är emellertid stor om vilka kemikalier som ingår i produkter eller som bildas vid förbränning, varifrån kemikalier som transporteras långa sträckor härstammar och om dessa ämnens potentiella effekter på bl.a. de akvatiska ekosystemen. Arbetet med att riskbedöma enskilda ämnen har gått långsamt och få beslut har fattats om begränsningar eller förbud mot skadliga kemiska ämnen. EU-kommissionens förslag om en ny kemikaliestrategi har under hösten 2003 mött motstånd från flera medlemsstater.

Även om fisk innehåller näringsmässigt värdefulla ämnen så lagras även en del skadliga ämnen i fisken. Livsmedelsverket har, för att

begränsa intaget av viss fisk, utarbetat kostråd för fiskkonsumtion vilka främst riktar sig till storkonsumenter av insjöfisk och fet ostkustfisk. De allra flesta konsumenter har dock inte någon anledning att begränsa sin fiskkonsumtion eftersom fisk är nyttig mat, då den är rik på vitaminer och mineralämnen. Viss fet fisk, som sill, strömming, lax och makrill innehåller fleromättade fettsyror som kan minska risken för hjärt- och kärlsjukdomar. Från folkhälsosynpunkt bör alltså flertalet konsumenter äta mer fisk.

Vissa insjöfiskar och feta ostkustfiskar har dock förhöjda halter av miljöföroreningar, vilket medför att vissa konsumentgrupper bör iaktta försiktighet. Därför utarbetade Livsmedelsverket redan på 1970-talet kostråd för intag av fisk, som tillkom mot bakgrund av förhöjda halter av kvicksilver i fisk. Därefter har kostråden vidareutvecklats och täcker sedan 1980-talet även organiska miljögifter som PCB, DDT och dioxin. Kostråden tar hänsyn både till risk och till nytta. Råden om intag av fisk varierar mot bakgrund av art och fångstområde.

Konsumtion av viss insjöfisk är alltså den allra största källan till vårt intag av metylkviksilver. Därför anges i kostråden att gravida och ammande kvinnor, för att undvika risk för skador hos foster och spädbarn, skall undvika sådana fiskar som kan innehålla höga halter av kvicksilver, som bl.a. abborre, gädda, gös, lake, hälleflundra och stillahavslax. Eftersom kvicksilvret försvinner ur kroppen relativt långsamt omfattas även kvinnor som tänker skaffa barn av dessa kostråd. Redan i dag finns en omfattande reglering av användning av kvicksilver, men en fortsatt minskning krävs. Därför har regeringen nyligen gett Kemikalieinspektionen i uppdrag att utreda hur ett totalförbud mot hantering av kvicksilver i Sverige kan utformas.

De kostråd som finns för dioxin gäller för flickor och kvinnor i fertil ålder. I dessa pekade storkonsumenter av fet fisk ut som riskgrupp, såsom fritids- och yrkesfiskare med familjer, vilka kan få förhöjd kroppsbelastning av organiska miljöföroreningar. Till skillnad mot kvicksilver försvinner dioxin betydligt mer långsamt ur kroppen.

Under senare år har gränsvärden för dioxin i livsmedel uppmärksamats. Undersökningar har visat att dioxinintaget hos EU:s befolkning generellt sett är högt, även om Livsmedelsverket kan visa att intaget av dioxin genom mat i Sverige har halverats jämfört med tidigt 1990-tal. En satsning på analyser av dioxin i fisk genomfördes under år 2002. En källa för svenska konsumenter har visat sig vara fet fisk som strömming, lax och öring från framför allt Östersjön och Bottniska viken, vilka innehåller höga halter av dioxin. Totalt sett ger fiskkonsumtionen i Sverige, i likhet med i övriga nordiska länder, ett genomsnittligt bidrag på över 30 procent till det totala dioxinintaget.

Mot bakgrund av att kostråd tillämpas beviljades Sverige och Finland ett tidsbegränsat undantag t.o.m. år 2006 från gränsvärdet för dioxin i muskelkött från fisk och fiskeriprodukter. Undantaget innebär att dessa länder under en övergångsperiod har rätt att, under vissa villkor, släppa ut fisk på marknaden som har sitt ursprung i Östersjöområdet trots att dioxinhalten överstiger det fastställda gränsvärdet. Försäljningen får endast vara avsedd för konsumtion inom respektive land. Detta gäller under förutsättning att det finns ett system för ursprungsmärkning, som

kan garantera konsumenternas tillgång till information om fångstplatsen så att erforderliga kostrekommendationer kan följas.

Inom EU-kommissionen ses för närvarande gränsvärdet för dioxin över med syfte att införa gränsvärden även för dioxinlika PCB i livsmedel, bl.a. fisk. Vidare skall en översyn ske år 2006 av gränsvärdena för dioxin i konsumtionsfisk.

Effekterna av dioxin för svenska konsumenter analyseras fortlöpande. Livsmedelsverket följer utvecklingen inom området, särskilt vad gäller exponering och effekter. Detta arbete måste emellertid intensifieras. Riskerna och effekterna av de svenska konsumenternas intag av dioxin måste stå i förgrunden. Inför de kommande förhandlingarna måste därför effekterna för svenska konsumenter klarläggas av såväl det svenska undantaget samt av en skärpning av gränsvärdena. Därtill kommer att effekterna för svenskt fiske måste värderas. Livsmedelsverket och Fiskeriverket bör i samverkan med Jordbruksverket få i uppdrag att utarbeta ett underlag inför ett förnyat svenskt ställningstagande om gränsvärden för dioxin.

5 Vattenbruket

5.1 Inledning

I en tid då många fiskbestånd runt om i världen visar tecken på överutnyttjande kan vattenbruket spela en viktig roll för att tillgodose konsumenternas efterfrågan på fisk. Fisk är den enskilt viktigaste proteinkällan i världen. Vattenbruksnäringen är en av de snabbast växande matproducerande näringarna. FN:s fackorgan för jordbruk, skog och fiske (FAO) uppskattar att vattenbrukets andel av den totala fiskproduktionen i världen ökade från knappt 4 procent år 1970 till mer än 27 procent år 2000. Ökningen förväntas, enligt FAO, fortsätta så att hälften av all konsumerad fisk kommer att vara producerad inom vattenbruket år 2030. Vattenbruksproduktionen beräknas passera den totala världsproduktionen av kött år 2010.

Inom EU har en strategi antagits år 2003 för vattenbrukets utveckling. Strategin innebär ett erkännande av näringens betydelse och vikten av en fortsatt utveckling av EU:s vattenbruk. Målsättningen är bl.a. att harmonisera lagstiftningen på vattenbrukets område och påskynda en omställning mot ett mer miljömässigt och uthålligt vattenbruk. Stöd skall fortsatt utgå till teknikutveckling och åtgärder för att minska miljöbelastningen. Vidare framhålls nödvändigheten av förbättrade marknadsanalyser, ökade saluföringsaktiviteter samt en integrerad förvaltning av kustområden, vilket också inkluderar vattenbruk. EU ser även vattenbruket som ett möjligt sysselsättningsalternativ för yrkesfiskare.

Sett ur ett internationellt perspektiv, med en total produktion i världen på omkring 23 miljoner ton, är omfattningen av det svenska vattenbruket blygsam. Efter en snabb ökning på 1980-talet har utvecklingen stagnerat, bl.a. beroende på bristande lönsamhet orsakad av tillståndskrav, svag försäljningsorganisation och hård konkurrens med bättre naturliga förutsättningar från andra länder. Det svenska vattenbruket sysselsätter i

dagsläget cirka 1 000 personer, varav ungefär hälften arbetar med odling av fisk samt kräftor och musslor för direkt konsumtion. Fisk och kräftor för utsättning i sjöar och vattendrag utgör en del av vattenbruksproduktionen, som även har en viktig roll att fylla i arbetet med att kompensera skador i akvatiska ekosystem.

Det svenska vattenbruket har förutsättningar att i framtiden utvecklas hållbart, såväl miljömässigt som socialt och ekonomiskt. Fiskodling kan utgöra ett viktigt inslag i landsbygdsutvecklingen, antingen som enskild verksamhet, eller kombinerat med annan yrkesverksamhet som fiske, jordbruk och turistfiske. Förutsättningar för konkurrens effektiv produktion är förutom de naturliga förutsättningarna beroende av förbättrat odlingsmaterial samt mer utvecklade metoder för tillväxt-, produktions- och kvalitetsstyrning. Möjligheter till utveckling av näringen har hittills skett främst genom utökning och rationalisering av befintliga företag.

I dagsläget kan vattenbruksnäringen erhålla stöd enligt EG:s strukturstödsförordning. Strukturfonderna har tillskjutit betydande stöd för investeringar. Under innevarande period 2000–2006 är stödet 40 procent av investeringskostnaden i norra Sverige respektive 20 procent i övriga Sverige. Ett problem för vattenbruket har varit tillgången på nationell medfinansiering, eftersom vattenbruket, särskilt i inledningsskedet, är en kapitalintensiv verksamhet. Det har bl.a. visat sig i bristen på riskvilligt kapital, då banker och riskkapitalbolag har varit restriktiva med lånemöjligheter.

5.2 Vattenbrukets effekter på miljön

Regeringens bedömning: De blivande vattenmyndigheterna bör i sitt arbete ange såväl sådana områden där vattenbruk bör kunna bedrivas som hur stora närsaltsutsläpp som kan accepteras.

Arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen föreslår att riktlinjer utarbetas för klassificering av sjöar och vattendrag samt för kustområden i skyddsvärda och inte skyddsvärda vatten. Arbetsgruppen föreslår vidare att differentierade miljömål för vatten som är olika skyddsvärda skulle införas. Beroende på vattnets skyddsvärde skulle det belastas olika mycket och på så sätt möjliggöra en ökad vattenanvändning jämfört med om samma miljömål gällde för alla vattenområden.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser är positiva till att införa differentierade miljömål för vatten. De remissinstanser som t.ex. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* och *Länsstyrelsen i Hallands län*, invänder mot att effekterna av EU:s vattendirektiv inte har beaktats för påverkan vid nyttjande av vatten. Enligt *Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)* finns det inte tillräckligt med kunskap för att klassificera vatten i dagsläget utan det krävs mer forskning om en sådan metod skall kunna användas effektivt.

Skälen för regeringens bedömning: Vattenbruk skall liksom övrig verksamhet med miljöpåverkan, följa miljölagsstiftningen och bedrivas så att berörda miljömål nås. Fiskodlingspotentialen i egentliga Östersjön begränsas framför allt av höga lokala närsaltsnivåer. Samtidigt bedöms utsläppen från enskilda fiskodlingar vara förhållandevis små i

förhållande till belastningen på Östersjön. Det finns behov av en samlad strategi för att skapa god hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö. För att åstadkomma ett mångbruk av vattnen bör bruksplaner för hela avrinningsdistrikt upprättas.

Fiskodlingars närsaltsutsläpp är jämte risken för smittspridning det viktigaste skälet till att myndigheterna har haft en restriktiv inställning till att bevilja odlingstillstånd. Detta har medfört att svenska anläggningar främst omfattar små produktionsvolymmer. Vattenbrukets framtida möjligheter att expandera är beroende av att företag tillåts utnyttja stor-driftsfördelar och bli konkurrenskraftiga på marknaden eller att företag specialiserar sig på mindre konkurrensutsatta områden. En annan aspekt som bör beaktas när expansionsmöjligheter övervägs i aktuella vatten är möjligheter till ökande närsaltsutsläpp. En framtida utveckling av vattenbruk skall, liksom all annan verksamhet med miljöpåverkan, följa miljölagsstiftningen och bedrivas så att berörda miljömål nås. Det innebär en fortsatt utveckling för att minska såväl utsläppen av näringsämnen som att fodret ingår i ett energi- och naturresurseffektivt system. Ett led i en sådan verksamhet kan vara att genomföra livscykelanalyser för vattenbruket. I detta sammanhang bör även musselodlingens positiva miljöeffekter beaktas. Ett högeffektivt, miljöanpassat vattenbruk kan också på sikt innebära en satsning på en framtida svensk exportprodukt.

Ett system för KRAV-märkning av svensk odlad fisk finns framtaget sedan ett par år tillbaka.

Under hösten 2000 antogs det s.k. vattendirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG) om upprättandet av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område. Direktivet medför ett åtagande att väsentligt höja ambitionerna att skydda svenska vatten. Regeringen har nyligen i propositionen om Förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön (prop. 2003/04:2) redovisat för riksdagen hur EU:s vattendirektiv skall genomföras i svensk lagstiftning.

Sverige har antagit delmål för miljöarbetet som i de flesta fallen anger läget år 2010. Delmålen för vatten, kommer även i fortsättningen att innebära att krav ställs på att utsläppen av närsalter skall minska. I enlighet med miljömålen kommer åtgärdsprogram att utarbetas som anger vilken ekologisk status som skall nås för sjöar och vattendrag samt hur kustvatten skall definieras senast år 2010. Det är angeläget att vattenbrukets frågor beaktas inom ramen för det kommande arbetet med vattendirektivet och miljökvalitetsmålen. Enligt med propositionens förslag skall de blivande vattenmyndigheterna i sitt kommande arbete ange sådana områden, där fiskodling skall kunna lokaliseras samt hur stora närsaltsutsläpp som kan accepteras.

5.3 Vattenplanering

Regeringens bedömning: Planeringen av vattenbruk bör integreras bättre i kommunernas översiktsplaner.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser är positiva till utredningens förslag. Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) är kritisk till att kommunerna skall genomföra vattenplanering och hänvisar istället till ramdirektivet beträffande avrinningsområden.

Skälen för regeringens bedömning: Vattenbruket, som introducerades relativt sent i Sverige, har haft svårigheter att hävda sina intressen gentemot äldre etablerade näringar. I Sverige har vattenbruket ett grundskydd enligt miljöbalken där det anges att mark- och vattenområden, som kan ha betydelse för rennäringen, yrkesfisket eller vattenbruket, så långt som möjligt skall skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringarnas bedrivande. Kommunerna skall därför upprätta en kommunal översiktsplan som omfattar både mark- och vattenanvändningsfrågor och utgör en gemensam plattform för olika myndigheters tillståndsgivning.

Kommunernas vattenplanering varierar såväl i omfattning som i aktualitet. Vissa kommuner har genomfört sin vattenplanering utan att vattenbruk finns särskilt beaktat. Andra kommuner och län har inventerat sina vatten för att identifiera de sjöar och vattendrag som är lämpliga för vattenbruk. Kommunerna bör stimuleras att använda vattenplaneringsinstrumentet i avvaktan på att en hushållningsstrategi eller brukningsplan upprättas för varje avrinningsdistrikt i enlighet med vattendirektivet. Kommunerna har också sedan år 1987 utarbetat översiktsplaner vilka potentiella områden för ett framtida vattenbruk bör utpekas i planeringsprocessen. Det är önskvärt att kommunerna planerar och inventerar sina vatten utifrån olika aspekter. Om den metod som tagits fram för att lokalisera vatten som är lämpliga för fiskodling används i kommunerna, kan såväl kommuner som potentiella fiskodlare få god kunskap om vilka vatten som är lämpliga för fiskodling. Regeringen avser ge Boverket i uppdrag att tillsammans med berörda myndigheter utarbeta nya riktlinjer för kommunernas vattenplanering. Detta kommer även att kunna utgöra ett underlag för de framtida vattenmyndigheternas arbete.

5.4 Tillståndsgivning och tillsyn

Tillståndsgivning

Regeringens bedömning: Vid tillståndsgivning för vattenbruk bör bedömningsgrunden relateras till närsaltsutsläppen. Tillstånd som inte utnyttjas bör kunna återkallas.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser är positiva till utredningens förslag, med undantag för *Naturvårdsverket* och *Länsstyrelsen i Stockholms län*. *Naturvårdsverket* anser att tillstånd måste ges för att bedriva viss miljöfarlig verksamhet och verksamheten får bedrivas på vissa villkor. Genom villkoren regleras bl.a. utsläppen från verksamheten. Det finns möjlighet att ompröva villkoren i skärpande riktning om t.ex. ny teknik införs, som medför mindre utsläpp än

tidigare. Fiskodling bör regleras på samma sätt som övrig miljöfarlig verksamhet. *Fiskeriverket* anser att tillstånden bör relateras till närsaltsutsläppen för att stimulera vattenbruksnäringen att vidta åtgärder som minskar utsläppen. *Länsstyrelsen i Skåne län* är inte helt negativ men menar att det är svårt att beräkna det potentiella närsaltsutrymmet. Länsstyrelsen anser att besluten måste tas både utifrån fiskvolym och närsaltsbelastningen.

Skälen för regeringens bedömning: Tillstånd till vattenbruket beviljas i dag utifrån en viss volym odlad fisk. I början av 1990-talet förändrades fodersammansättningen, vilket medförde att utsläppen från fiskodling minskade väsentligt. Därefter har utvecklingen inom utfodringstekniken förbättrats betydligt, vilket medfört mindre föroreningar. Dessa förändringar har dock inte lett till att fiskodlarna har kunnat odla större volymer fisk eftersom odlingstillstånden avser odling av en viss mängd fisk oavsett vilka utsläpp som odlingen orsakar. Regeringen gör den bedömningen att tillståndsprövningen bör moderniseras i enlighet med den tekniska utvecklingen. Tillstånd bör i stället kunna ges för en viss mängd närsaltsutsläpp från en fiskodling. Detta innebär att nuvarande gränser bör ändras till att avse ett visst tak för utsläpp av fosfor och kväve. Tillståndsgivningen bör förutom närsaltsutsläppen även beakta andra bedömningsgrunder, i likhet med nuvarande system, som risk för att fisk kan rymma, spridning av sjukdomar, djurskydd och effekter på den biologiska mångfalden.

En övre gräns för närsaltsutsläppen skulle vidare kunna underlätta kontrollen av beviljade tillstånd. Kontrollen av att villkoren för tillstånden följs sker i dag genom att länsstyrelsens personal bedömer mängden fisk i odlingen. Metoden är emellertid förenad med vissa svårigheter. Om tillstånd i stället baseras på närsaltsutsläpp kan länsstyrelserna genom ett administrativt förfarande i stället enkelt kontrollera använd foder mängd under ett år utifrån fiskodlarnas journalföring. Härigenom kan mängden närsaltsutsläpp beräknas mer noggrant. Genom ett sådant förfarande kan kontrollverksamheten därför administrativt förenklas och effektiviseras. Beredning av ett förslag med denna inriktning planeras att påbörjas inom Regeringskansliet under våren 2004. En förstärkning av kompetensen när det gäller tillståndsprövning för vattenbruket genom att utse regionala branschexperter vid länsstyrelserna, har aktualiserats. Denna fråga är emellertid numera en uppgift för länsstyrelsernas samordning och samverkan.

Under de senaste åren har frågor om avelsteknik, fiskhälsa, smittskydd och kontrollverksamhet kommit allt mer i fokus. Vidare bör kunskaperna inom området miljöprövning enligt miljöbalken förbättras. Det är därför angeläget att kompetensen i dessa frågor vid länsstyrelserna förstärks.

Outnyttjade äldre tillstånd enligt både fiske- och miljölagstiftningen kan enligt nuvarande system inte återkallas. Närsaltsnivåerna i många sjöar och vattendrag liksom i havet är redan för höga. I miljömålsarbetet ställs krav på att de eutrofierande utsläppen skall minska. För närvarande gäller att även om ett befintligt tillstånd inte används måste det beaktas vid beräkning av det befintliga närsaltsutrymmet. Oanvända tillstånd förhindrar på så sätt nyetablering eller utvidgning av befintlig verksamhet i samma vattenområde. Därför bör tillstånd som inte

utnyttjas kunna återkallas. Regeringen förbereder ändringar i Prop. 2003/04:51
fiskeförordningen med denna inriktning.

Fiskeriverket har påbörjat en uppdatering av de allmänna råden så att de skall omfatta all vattenbruksverksamhet som är tillståndspliktig enligt fiskeri- och miljölagstiftningen, dvs. även kräft- och musselodling. Arbetet kommer att resultera i en handbok om fiskodling som planeras att vara slutförd under år 2004. I detta sammanhang bör djurskyddsaspekter beaktas.

5.5 Forskning och utveckling

Regeringens bedömning: Forskning och utveckling inom vattenbruk bör inriktas mot miljö, miljöteknik, utfodring, genetik samt avel.

Arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen anser att forskningen måste stärkas för att den svenska vattenbruksnäringen skall kunna utvecklas. Förslaget innebär en ökad satsning på forskning vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) genom att fem nya tjänster inrättas vid SLU:s institution för vattenbruk i Umeå. Arbetsgruppen lyfter fram frågeställningar som avelsprogram, nya arter för vattenbruket, bedömning av vattenbrukets miljöeffekter samt förstärkning av FoU-verksamheten vid SLU inom områden som teknikutveckling för minskad miljöpåverkan, utfodringsteknik och driftsäkerhet. Mer forskning och utveckling behövs för att integrera tekniska lösningar med biologiska modeller för fiskars tillväxt och foderbehov.

Arbetsgruppen lyfter fram behovet av en förstärkt FoU-verksamhet särskilt avseende avelsprogram för regnbåge, röding och sötvattenskräftor. Arbetsgruppen föreslår vidare att odlingsteknik utvecklas för odling av sötvattensarter som abborre och gös, där Sverige anses ha goda naturliga förutsättningar.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser är positiva till utredningens förslag. Emellertid finns avvikande åsikter, t.ex. *Länsstyrelsen i Västmanlands län*, som är tveksam till omfattningen av de utökade resurserna till *Sveriges lantbruksuniversitet* (SLU) som föreslås eftersom det knappast står i proportion till vattenbrukets nuvarande omfattning eller till dess potentiella utvecklingsmöjligheter. *Uppsala universitet* anser att det behövs en ökad forskning och utveckling inom vattenbruksområdet men den behöver inte enbart koncentreras till SLU i Umeå utan även till Uppsala, som ligger långt fram inom detta område. *Lunds universitet* anser att det är negativt om forskningen kring vattenbruk fokuseras till Umeå då detta kan innebära en överdriven fokusering på fiskodling ur ett norrlandsperspektiv. *Fiskeriverket*, *SLU* och *Vattenbrukarnas Riksförbund* är positiva och stöder utredningens förslag på tjänster och forskningsprojekt. Meningsskiljaktigheter råder bland remissinstanserna om det förekommer ett behov av att utveckla ett avelsprogram för regnbåge och röding. Flera remissinstanser föreslår avelsprogram för alternativa arter som de anser vara värda att satsa på i stället för arbetsgruppens förslag. Vidare råder det delade meningar bland remissinstanserna huruvida man skall utveckla odling och avel av abborre och gös. Flera remissinstanser

finner det intressant medan övervägande delen av remissinstanserna är direkt kritiska till förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: Inom ramen för en framtida europeisk utveckling inom vattenbruket bör Sverige aktivt delta i den gemensamma FoU-verksamheten. Detta kan innebära en utveckling i samverkan med andra medlemsländer med likartade geografiska och klimatologiska förutsättningar. Institutionen för vattenbruk vid SLU har sektorsansvar för den vattenbruksforskning som rör odlingsnäringen för matfisk. Forskningsmedel har hittills framför allt funnits tillgängliga inom områden som fiskekologi och fiskevård. FoU-verksamheten bör inriktas mot miljö, miljöteknik, utfodring, genetik och avel.

Sverige har förutsättningar för fiskodling i sötvatten, då det finns god tillgång på kustvatten, sjöar och dammar lämpliga för fiskodling. Svenskt vattenbruk baserar sig i dagsläget i stor utsträckning på ett fåtal arter, framför allt röding och regnbåge.

Svenska producenter av röding har ett klart biologisk försteg framför övriga aktörer på marknaden genom att ett målmedvetet avelsarbete har bedrivits på arten av forskargruppen vid SLU under det senaste 15 åren. Sverige har bl.a. lämpliga förutsättningar för odlingsmiljöer för röding genom redan näringsfattiga kraftverks- och regleringsmagasin. Om detta försteg kan bibehållas finns goda möjligheter för en utveckling av svensk vattenbruksnäring. Det är angeläget att stammar säkras samt att avelsarbetet med röding intensifieras.

Regnbåge odlas i stora delar av Sverige i kassar i insjöar, älvar och i Östersjön. Det är den art som har den största odingsvolymen i landet. Utvecklingen av regnbågsodling kan hotas av att odlingsmaterialet försämras. Ett strukturerat avelsprogram för regnbåge saknas i Sverige. Konkurrenter i andra viktiga producentländer har däremot tillgång till ett odlingsmaterial som kontinuerligt förbättras genom avel.

Det finns en betydande efterfrågan på sötvattenskräftor i Sverige. Kräftodling är ett gott exempel på extensiv odling med låg insatskostnad och små arbetsinsatser. Ofta kan en sådan kräftodling utgöra en betydande marginalintäkt för ett landsbygdsföretag. Importen av sötvattenskräftor till landet är stor och bör kunna minska med att intresset för nationell kräftodling ökar.

Musselodling har under de senaste decennierna utvecklats till en liten men effektiv näring med ett måttligt arealbehov. Odling av musslor har såväl en positiv miljöeffekt i form av rening av kustvatten som en god sysselsättningsåtgärd i glesbygden. En orsak till den begränsade utvecklingen av den svenska musselnäringen är höga investeringskostnader samt brist på mottagningsanläggningar i landet. Toxinerna är vidare den enskilda faktor, som har medfört störst problem inom musselindustrin men förutsättningar för svensk musselodling bör utvecklas och förbättras. Musselodlingens miljöfördelar bör även beaktas i vattenplaneringen genom att integreras och samordnas i kommunernas översiktsplaner. Särskilt mot bakgrund av musselodlingens positiva miljöeffekter anser regeringen det angeläget att svensk musselodling ökar. Regeringen har för avsikt att uppdra åt Fiskeriverket att utreda hinder och möjligheter för en expansion av näringen.

Fiskeriverket och SLU gör den bedömningen att särskilt abborrfiskar, som gös och abborre, är aktuella alternativa fiskarter i framtiden. Vid

SLU bedrivs FoU-arbete med både gös och abborre. Utvecklingen och möjligheterna till odling av framför allt marina arter, t.ex. torsk bör följas noga. Behovet av avelsprogram för alternativa arter bör utredas. Därvid bör ekologiska, biologiska och ekonomiska underlag för en eller ett par nya arter tas fram. Regeringen har för avsikt att uppdra åt Fiskeriverket att tillsammans med SLU utreda dessa frågor. I detta sammanhang bör Fiskeriverkets fiskeriförsöksstation i Kälarne uppmärksammas. Vid försöksstationen bedrivs en långsiktig FoU-verksamhet på framför allt fiskodlingens område men även forskningsverksamhet som skall ge svar på frågor rörande fiskevårdsarbete. Försöksstationen står också, i mån av resurser och mot kostnadstäckning, öppen för extern försöksverksamhet. Stationen utgör i det sammanhanget en nationell resurs.

Regeringen har för avsikt att återkomma i frågan om framtida avelsprogram.

5.6 Modeller för bedömning av vattenbrukets miljöeffekter

Regeringens bedömning: Modeller för bedömning av effekter av närsaltstillskott till vatten inklusive vattenbrukets miljöeffekter bör utvecklas.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrat sig i frågan är positiva till förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: I sina förslag till delmål för vattenbruket föreslår Naturvårdsverket och Fiskeriverket att modeller för bedömning av vattenbrukets närsaltsutsläpp bör utvecklas. Två modeller med beräkningsgrunder finns redan utarbetade för hur fiskodlingar skall dimensioneras i sjöar och kustområden. Modellerna är inte heltäckande för alla typer av vatten som finns i Sverige. Mot bakgrund av det kommande arbetet med såväl miljö kvalitetsmålen som vattendirektivet avser regeringen att uppdra åt Fiskeriverket att i samverkan med Naturvårdsverket att utveckla modeller rörande närsaltstillskott till vatten varvid också vattenbrukets effekter skall beaktas. Detta utvecklingsarbete bör tillvarata tidigare erfarenheter samt anpassas till förutsättningarna som gäller för strömmande vatten och svenska skärgårdsområden i bl.a. Bottenviken, Bottenhavet och västkusten. Modellerna bör utarbetas utifrån de näringsämnen som är begränsande, dvs. fosfor eller kväve. Enligt regeringens bedömning kommer denna åtgärd att gynna såväl fiskodlingsnäringen som det akvatiska miljöarbetet i sin helhet.

6 Konsumentperspektiv i fisket

Regeringens bedömning: Konsumenternas krav på ursprungsmärkning, fångstmetoder, produktionsätt, distributionsvägar, livsmedelsegenskaper och innehåll bör få genomslag inom kust- och insjöfisket.

Fiskeriverkets förslag: Fiskeriverket behandlar i sin analys inte frågor rörande konsumentintressena, däremot ges olika förslag på hur fisket skall bedrivas för att öka ett lönsamt konsumtionsfiske.

Remissinstanserna: *Glesbygdsverket* poängterar att det behövs ytterligare uppdrag till Livsmedelsverket för att underlätta för lokala producenter att själva ta hand om och förädla fiskfångsterna. En bättre och mer kvalitetssäkrad distribution och leverans av fisk samt ökade marknadsföringsåtgärder måste fortsätta att stimuleras genom utbildning och riktade insatser liksom information om vad EU:s strukturfonder kan erbjuda i form av medfinansiering för dessa ändamål. *Länsstyrelsen i Hallands län* anser att det saknas kompetens och resurser i fiskesektorn för att marknadsföra nya produkter samt att det är viktigt att föreslagna projekt kan genomföras inom ramen för strukturstöden och åtgärden kollektiva åtgärder. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* lyfter fram vikten av marknadsföring av fisk samt att skapa en lokal marknadsprofil och lokala varumärken, bl.a. genom miljömärkning, öka nyttjandet och förädlingsgraden genom lokal förädling och utveckling av nya produkter. *Simrishamns kommun* menar att framtida framgångar för branschen är avhängigt av hur lyhörd man är för konsumenternas förväntningar. *Producentorganisationen Gävlefisk* framhåller att en förutsättning för att skapa ett lönsamt konsumtionsfiske, för det fåtal unga som kommer att fortsätta inom regionen, krävs nya grepp både avseende avsättningsmöjligheter, reglering av fiskekapaciteten och förvaltningen av fiskresurserna i havet. För att få ett lönsamt fiske behövs ett bättre lokalt utnyttjande av kvoterna samt att vissa bestånd kommer till minst samma nivå som för tjugo år sedan. Om den utvecklingen skall bli möjlig krävs ett lokalt inflytande över resursförvaltning. Då finns möjligheten för bl.a. det norrländska fisket att långsiktigt planera utifrån tillgänglig resurs.

Skälen för regeringens bedömning: Konsumentens roll har blivit och blir allt tydligare. Men konsumenterna måste också kunna lita på att de livsmedel de konsumerar är säkra. Säkra livsmedel är ett område som prioriteras av regeringen. För fiskaren och i förlängningen resten av fiskenäringen är det av särskild vikt att utgå från detta och på ett tydligare sätt ta hänsyn till konsumenten samt skaffa sig ett konsumentperspektiv på sin verksamhet. Näring och förvaltning är redskap för att nyttja en gemensam resurs till gagn för konsumentens bästa. Detta kan bl.a. ske genom att utveckla metoder för att tillförsäkra bättre kvalitet i hanteringen av fisk och fiskprodukter samt öka tillgängligheten på färsk fisk av god kvalitet, som efterfrågas av konsumenterna. Vidare bör från folkhälsosynpunkt konsumenterna stimuleras att äta mer fisk.

Näringen bör stimuleras att verka för att fångstföretagen även omfattar vidareförädling så att det ekonomiska utbytet för det enskilda fiskeföretaget ökas. Möjligheter till samordnad vidareförädling, gemensamma försäljningskanaler och varumärken bör utvecklas.

Marknaden för fisk genomgår snabba förändringar och även för kustfisket innebär detta nya möjligheter. Förädlingsgraden av det som saluförs har med tiden ökat. Det ökade avståndet mellan fiskare och konsument har emellertid, beroende på lokalisering i landet, i vissa fall lett till en marginalisering med avsättningsproblem som följd. Lokalt finns kanske en eller ett fåtal uppköpare. Det är tydligt inom handeln med fisk att ju fler uppköpare desto bättre pris för fiskaren.

Genom en förändrad hantering av fisken, ofta kopplad till en vidareförädling, kan det ekonomiska utbytet för det enskilda fiskeföretaget ökas. Detta är en viktig utveckling, särskilt som den biologiska resursen i allt väsentligt är fullt utnyttjad. I vissa fall går det dock att påvisa en outnyttjad biologisk potential. Det finns även flera arter som borde kunna nyttjas i högre utsträckning än i dag. Fördelen med dessa arter är att råvaran kan vara förhållandevis billig och att förädlingsvärdet vid ökad beredning därmed torde kunna bli högt.

Svårigheterna med förädling i liten skala ligger främst i de livsmedelshygieniska krav som ställs på lokaler och utrustning. Kraven innebär som regel höga investeringskostnader som kan vara svåra att bära för en liten verksamhet. En lösning på problemet kan vara att flera små beredningsföretag delar lokaler. Samordnad förädling kan också kombineras med gemensamma försäljningskanaler och varumärken.

Distributionsleden inom fisket är komplexa och en övergripande syn på systemet saknas. För att kunna möta de ökande kraven bör Fiskeriverket i samverkan med näringen initiera en kartläggning av svensk distribution. I detta bör IT-verksamheten vägas in. En sådan analys kan ligga till grund för en utveckling och omstrukturering av näringen i syfte att utarbeta effektiva åtgärder för att kunna möta framtidens allt ökande konkurrens om varuutbudet på den europeiska marknaden. Avståndet mellan fiskare och konsument skulle kunna förkortas med en bättre användning av IT. Erfarenheter från andra håll visar på en mer rationell hantering och bättre kvalitet samtidigt som det öppnar för ett bättre utnyttjande av fisken.

Konsumenter kräver information om hur och var olika produkter är producerade och om detta har skett på ett miljövänligt sätt. I dag finns det krav på att all fisk skall vara ursprungsmärkt. Inom alla grenar av livsmedelsproduktionen ställer konsumenterna i dag krav på att produktion och uppfödning sker på ett etiskt riktigt och långsiktigt hållbart sätt. Konsumenternas växande miljö- och kvalitetsmedvetande innebär också krav på ett mera selektivt och beståndsvårdande fiske. Miljömärkning av fiske och fiskprodukter skulle göra det möjligt för fiskare som fiskar på ett mer miljövänligt sätt, t.ex. genom att använda skonsamma fiskemetoder, undvika att fiska på hotade bestånd och minska sin kemikalieanvändning, att få bättre betalt för sin fisk. En ökad medvetenhet hos konsumenterna torde särskilt gynna kustfiskets produkter.

Miljömärkning av varor och tjänster är ett viktigt styrmedel inom det konsumentpolitiska området. Det ger konsumenterna vägledning för val av produkter som är mer miljöanpassade än andra i övrigt likvärdiga produkter. Miljömärkningssystem och liknande bör tas fram i öppna processer samt vara tydliga beträffande kriterier och krav så att konsumenterna får möjlighet att göra självständiga val utifrån god kunskap. Odlad fisk kan miljömärkas enligt EU:s system för märkning av ekologiskt odlade produkter. Internationellt pågår för närvarande ett flertal initiativ från fiskerinäringen i Norden angående möjligheterna att miljömärka vildfångad fisk. Inom ramen för det nordiska fiskerisamarbetet kommer det i januari 2004 att hållas ett seminarium om miljömärkning av vildfångad fisk. Vidare planeras en diskussion vid ett FAO-möte i februari 2004 om teknisk standard för miljömärkning av vildfångad fisk.

Ett svenskt system finns framtaget sedan ett par år. Fiskerinäringen i Sverige har tillsammans med föreningen KRAV startat ett projekt för att utarbeta ett system för miljömärkning av vildfångad fisk. Detta projekt, som finansiellt stöds av offentliga medel kommer att avslutas i december 2003. KRAV planerar ett beslut om att genomföra systemet för miljömärkt vildfångad fisk i februari 2004.

Sedan den 1 januari 2002 måste fisk som säljs i detaljhandeln till konsumenter märkas med artens handelsbeteckning och vilken produktionsmetod som använts, dvs. om det är fråga om fångst vid havs- eller insjöfiske eller vattenbruk samt fångstzon. Kravet på fångstzon gäller dock inte fisk som produceras vid vattenbruk. Ursprungsmärkning är bl.a. en viktig information vad gäller tillämpningen av kostråden. Det är därför av särskild vikt, inte minst med hänsyn tagen till kostrekommendationer rörande viss insjöfisk och fet Östersjöfisk, att berörda parter ser till att systemet med ursprungsmärkning fungerar i praktiken.

Kustfisket är främst inriktat mot konsumtionsfisk. Strukturstödet skall i detta sammanhang därför arbeta för att förverkliga målsättningen för livsmedelspolitiken och för att stärka konsumenternas kunskap och inflytande på fiskets område. Genom strukturstödet har under den föregående strukturfondsperioden en rad insatser gjorts. Det har gällt såväl marknadsföring av fiskets produkter som olika utvecklingsprojekt. Under den nuvarande strukturfondsperioden fortsätter detta arbete, bl.a. inom ramen för kollektiva åtgärder för det småskaliga kust- och insjöfisket (i detta fall reglerat till fartyg under 12 meters längd), kollektiva åtgärder som betonar miljö- och kvalitetsfrågor, åtgärder som stimulerar konsumtion av produkter från kust- och insjöfisket samt kollektiva projekt för ökad förädling och produktutveckling av produkter från det småskaliga kust- och insjöfisket.

7 Effekter för småföretagare

Den föreslagna inriktningen på en nationell politik för kust- och insjöfisket samt vattenbruket har bl.a. som målsättning att stärka och utveckla dessa verksamheter inom ramen för en hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling. Förändringar och utveckling av regelverk, förvaltning och resursfördelning skall bidra till detta. Även om definitionen av kust- och insjöfiske inte begränsas till fartygens storlek och därmed indirekt till företagets storlek är majoriteten av berörda företag småföretag. Även vattenbrukssektorn och fisketurismföretagandet domineras av småföretag.

Förutsättningen för en utveckling av kust- och insjöfisket samt för fisketurismen är att beståndssituationen för aktuella fiskarter befinner sig inom biologiskt säkra gränser grundade på vetenskaplig rådgivning. Regeringens avsikt att förbättra forskningen på bestånd av betydelse för dessa fisken har därmed indirekta positiva effekter för företagen att kunna bedriva en långsiktigt hållbar verksamhet.

Avsikten med lokal eller regional förvaltning är att den lokala förankringen skall fördjupas och näringens företrädare, bland andra, skall få ett ökat inflytande över nyttjandet av resursen. Vidare skall en för-

delning av den nationella kvoten skapa bättre incitament för yrkesfiskarna själva att förvalta resursen för ett långsiktigt hållbart samtidigt som det skapar en ökad möjlighet för fiskaren att planera framtiden, vilket är positivt för såväl investeringsviljan som förnyringen inom kåren.

Denna inriktning av fiskeripolitiken för kust- och insjöfisket innebär inga regelförändringar som direkt påverkar småföretagens verksamhet, utan syftar snarare till att bygga upp en struktur som långsiktigt gynnar en utveckling av verksamheten. Det i propositionen som kan få en direkt positiv effekt på företagens administrativa börda avser det småskaliga kustfiskets fångstrapportering, vilket i detta fall innebär fartyg under 10 meter. Regeringen gör bedömningen att det finns möjligheter att utforma denna rapporteringsrutin mer tidsenlig, snabb och effektiv men ändå enkel genom att använda modern teknik, t.ex. mobiltelefoner. Regeringen har därför för avsikt att ge Fiskeriverket i uppdrag att utveckla ett säkert och effektivt men samtidigt enkelt system för fångstrapportering för det småskaliga kustfisket.

Även avseende vattenbruket är regeringens avsikt att underlätta för utvecklingen av vattenbruksverksamheten i Sverige. De framtida förändringar som enligt regeringens bedömning krävs kommer att bidra till detta men har ingen direkt effekt på det enskilda företags verksamhet då det väl är etablerat.

Ett av medlen är att planeringen av vattenbruk bör integreras bättre i kommunernas översiktsplaner. Regeringen avser därför ge Boverket i uppdrag att tillsammans med berörda myndigheter utarbeta nya riktlinjer för kommunernas vattenplanering. Samtidigt bör bedömningsgrunden vid tillståndsgivning för vattenbruk relateras till närsaltsutsläppen och tillstånd som inte utnyttjas bör kunna återkallas. För närvarande gäller att även om ett befintligt tillstånd inte används kan det enligt nuvarande system inte återkallas och måste beaktas vid beräkning av det befintliga närsaltsutrymmet. Oanvända tillstånd förhindrar på så sätt nyetablering eller utvidgning av befintlig verksamhet i samma vattenområde. Därför bör tillstånd som inte utnyttjas kunna återkallas. Regeringen förbereder ändringar i fiskeförordningen med denna inriktning.

8 Ekonomiska konsekvenser

Det förslag till inriktning av fiskeripolitiken som regeringen anger är i huvudsak precisering av tillämpningen av gällande bestämmelser. Flera av de åtgärder regeringen bedömer nödvändiga handlar vidare om kunskapsuppbyggnad eftersom vi inte på alla områden har den kunskap som krävs för att värna den biologiska mångfalden och därmed nå ett hållbart och långsiktigt fiske. Syftet med åtgärderna är att kunna identifiera vilka insatser som behöver vidtas för en god hushållning med naturresurser.

Förslagen om utformande av forskningsstrategi, kunskapsuppbyggnad om beståndssituationer, projekt om säl- och skarvskador samt lokal/regional förvaltning innebär en precisering av arbetsuppgifter för

flera myndigheter. De föreslagna förändringarna bedöms inte leda till ökade kostnader för fiskeföretagen. Prop. 2003/04:51

Sammantaget leder inte regeringens förslag och bedömningar i denna proposition till behov av ytterligare statliga resurser utan dessa kommer att rymmas inom givna anslagsramar.

Yrkesfisket totalt

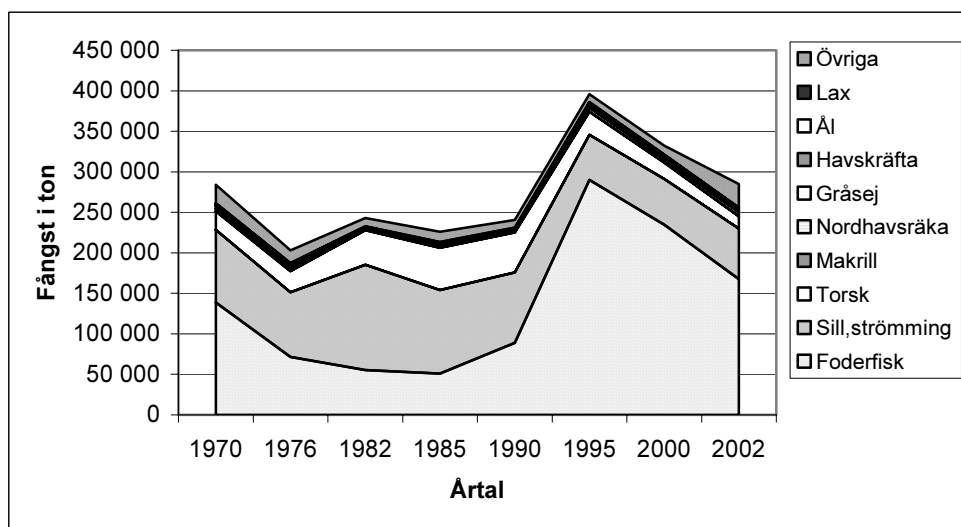
Under efterkrigstiden har antalet yrkes- och binäringsfiskare i Sverige minskat – från mer än 20 000 fiskare år 1945 till knappt 3 000 fiskare i dag. Likaledes har antalet fartyg i den svenska fiskeflottan minskat. Antalet fiskefartyg var år 1970 drygt 6 500 stycken medan fiskeflottan bestod av ca 1 800 fartyg per den 31 december 2002. Även fiskeflottans totala kapacitet – tonnage (bruttodräktighet, BT) och motorstyrka (kilowatt, kW) har minskat. Sedan år 1995 har tonnaget minskat med 13,5 procent och motorstyrkan med 15,5 procent.

Samtidigt som antalet yrkesfiskare och fiskefartyg har minskat har fångsterna ökat. I början av 1940-talet landade svenska fiskare ca 100 000 ton fisk. Vid mitten av 1960-talet var landningarna uppe i nära 400 000 ton. Därefter har de sjunkit något och har sedan år 1970 legat kring 300 000 ton. Under åren 1995–1998 låg fångsterna dock kring ca 400 000 ton, vilket förklaras av ett omfattande foderfiske till följd av skarpsillens expansion i Östersjön orsakad av minskningen av torskbestånden under början av 1990-talet. Artsammansättningen av den totala fångstvolymen, se diagram 1, domineras i dag av foderfisket, dvs. fångster av främst skarpsill men även sill och strömming som har en begränsad konsumtionsmarknad och därför till största delen går till foder. Konsumtionsmarknaden för sill och strömming har förändrat sig över åren, vilket delvis är en förklaring till fördelningen mellan fångsten och det som betraktas som foderfisk. Förändringen av andelen sill och strömming korrelerar väl med förändringar för foderfisken. Foderfisket ökar – sill/strömming för konsumtion minskar och vice versa. Andel foderfisk har varierat mellan knappa 25 procent i början av 1980-talet till närmare 80 procent år 1998. En successiv minskning har skett sedan dess och för år 2002 svarade foderfisket för ca 60 procent av fångsterna. Sill och strömming bidrog endast till 9 procent av fångsten år 1998 men står i dag för dryga 20 procent.

Torskfångsterna var som högst under 1980-talet och uppgick till en andel på dryga 20 procent mellan åren 1985 och 1990. Från och med år 1995 har andelen sjunkit till ca 6 procent. Övriga, i diagrammet namngivna, arter står endast för någon eller några procent av fångsten. Rubriken Övriga avser resterande fångster och uppgår i dag till 10 procent av fångstvolymen.

Diagram 1: Artsammansättning av det svenska saltsjöfiskets fångster 1970–2002

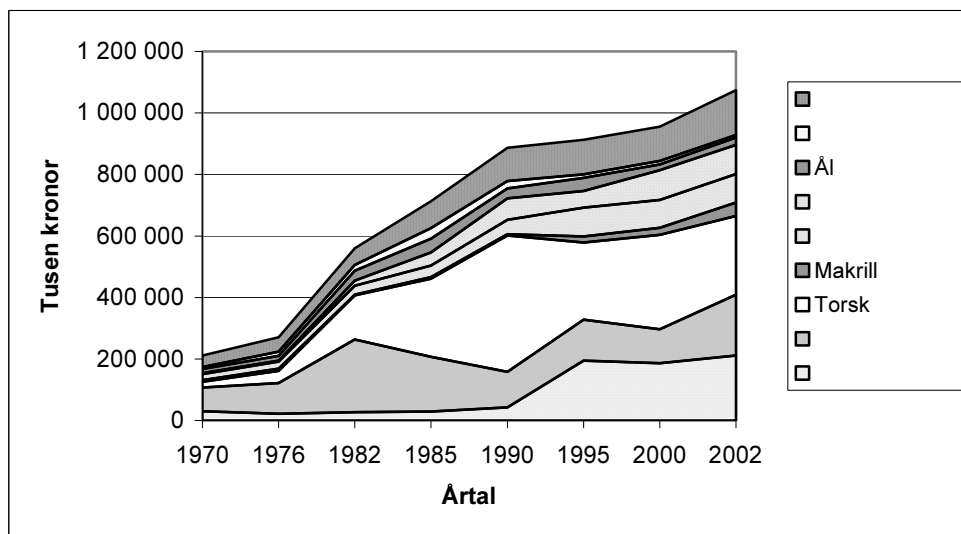
Prop. 2003/04:51
Bilaga 1



Källa: Fiskeriverket

Värdet av det svenska fisket under år 2002 uppgick till drygt 1 miljard kronor för en landad kvantitet på ca 285 000 ton. År 1970 landades nästan exakt lika många ton fisk, 284 000 ton, och värdet uppgick då till drygt 200 000 kronor. I diagram 2 visas de viktigaste arternas andel av landningsvärdet (löpande priser). Under senare år har sill/strömming och foderfisk stått för drygt en tredjedel av det totala landningsvärdet. Torsken utgör på färskmarknaden den ekonomiskt viktigaste fisken som med ca 6 procent av landningskvantiteten står för knappt en tredjedel av landningsvärdet. Övriga fiskarter som i kvantitet endast utgör drygt 10 procent av landningsvolymen svarar för den resterande tredjedelen av landningsvärdet.

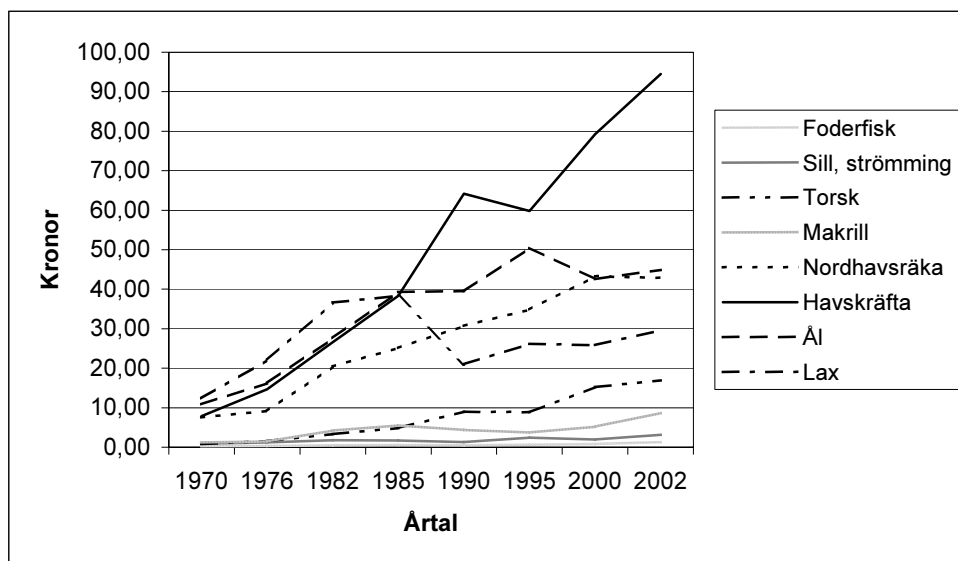
Diagram 2: Landningsvärde för viktiga arter i det svenska saltsjöfisket 1970–2002



Källa: Fiskeriverket

Som visas i diagram 2 är marknads- och prisutvecklingen av stor betydelse. Fångstvolymerna av torsk har successivt minskat under flera år medan landningsvärdet hållit sig relativt konstant. För nordhavsräka och havskräfta har i stället fångstvolymerna varit relativt konstanta medan andelen av landningsvärdet ökat. Detsamma gäller även för makrill, medan ål och lax blivit mindre betydelsefulla för det totala landningsvärdet. Diagram 3 jämför prisutvecklingen, i löpande priser, för några viktiga arter.

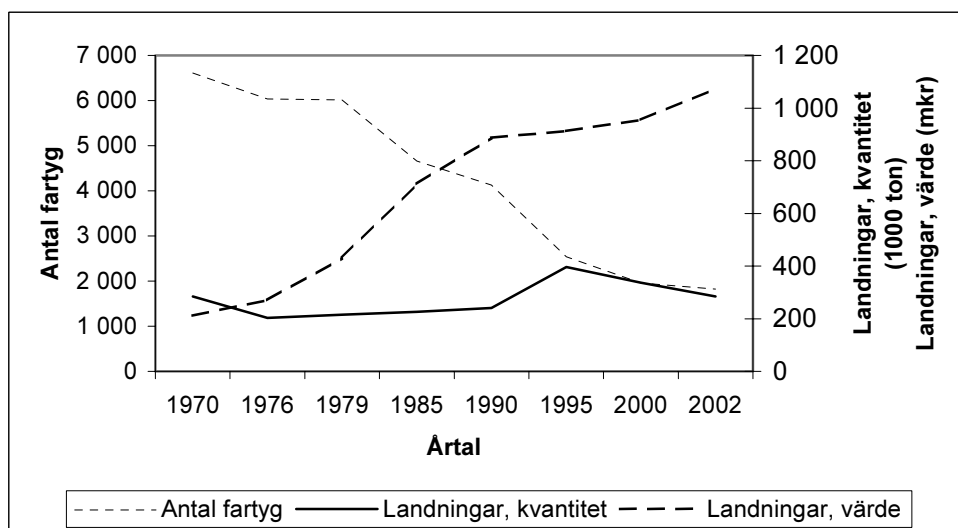
Diagram 3: Prisutveckling för några viktiga fiskarter 1970–2002 (löpande priser)



Källa: Fiskeriverket

Ovanstående uppgifter kan sammanfattas i ett övergripande diagram som visar utvecklingen för antal fiskefartyg och landningar, både kvantitet och värde, för det svenska saltsjöfisket under åren 1970–2002.

Diagram 4: Utvecklingen för antal fartyg och landningar i kvantitet (tusen ton) och värde (miljoner kronor) i det svenska saltsjöfisket 1970–2002



Den historiska utvecklingen visar på hur färre fartyg och färre yrkesfiskare fångar samma eller större volymer fisk till ett högre värde, i löpande priser. Den allmänna prisutvecklingen har emellertid varit högre än fiskets värdeutveckling under samma period. Utan uppgifter om kostnadsutvecklingen för insatsfaktorerna kan ingen slutsats dras om hur yrkesfiskets realinkomst förändrats. Vad man kan utläsa är dock att det inom fisket, precis som i många andra sektorer, skett en koncentrerings-, effektiviserings- och öknings- av produktiviteten.

Geografiskt är yrkesfisket spritt utefter hela den svenska kusten, men utifrån fiskares bostadsort och fartygens hemmahamn finns en geografisk koncentration till västkusten, särskilt till Västra Götaland. Den övervägande delen (ca 65 procent) av de fartyg som är 12 meter eller längre är hemmahörande på västkusten. Drygt hälften (54 procent) av dessa är registrerade i Göteborgsdistriktet. Av de 88 fiskefartyg som är 24 meter eller längre är 73 procent registrerade i Västra Götalands län och 11 procent i Hallands län. För fartyg under 12 meters längd är spridningen mer jämn över landet. Cirka 40 procent av dessa är hemmahörande på västkusten, 25 procent på sydkusten i Skåne och Blekinge, 20 procent på södra ostkusten upp till och med Uppsala län och resterande 15 procent på norra ostkusten. Också om fartyg upp till 18 meters längd inkluderas ser den geografiska spridningen likadan ut. Koncentrationen till västkusten förstärks därmed vid ökande storlek på fartygen.

De äldsta fiskefartygen är hemmahörande på södra ostkusten. Den föryngring som sker av fiskeflottan avser främst fartyg med en längd mellan 18 och 23,99 meter. En föryngring har även skett för fartyg vars längd är 24 meter eller mer.

Medelåldern, uttryckt i median, för yrkesfiskarna är 48 år. Yngsta yrkesfiskarna återfinns på västkusten med en medelålder på 45 år och äldst är fiskarna på norra ostkusten med en medelålder på 52 år.

Yrkesmässigt insjöfiske

Yrkesmässigt insjöfiske förekommer främst i större sjöar i Syd- och Mellansverige där de fyra största sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmaren är de viktigaste. Det bedrivs även ett kommersiellt fiske i Norrbottens län, framför allt i de stora sjöarna i Luleälvens vattensystem. Antalet yrkesfiskare uppgår till 215 personer och fisket bedrivs i sammanlagt 53 sjöar i landet varav i 21 sjöar i Norrbottens län. Därtill kommer ett omfattande mer eller mindre yrkesmässigt fiske med stöd av enskild rätt i ett okänt antal sjöar.

De mest betydelsefulla fiskarterna, i värde räknat, är gös, siklöja (løjrom) och ål vilka stod för ca 80 procent av det totala landningsvärdet för det yrkesmässiga insjöfisket. Totala landningsvärdet uppgick år 2000 till 35 800 000 kronor. Volymmässigt är de viktigaste arterna gös, siklöja, gädda, sik och abborre. Övriga förekommande arter är huvudsakligen ål, lax och öring, röding samt kräfta. Den totala fångsten uppgick till 1 459 ton år 2000. Sedan år 1986, då statistik började tas fram, har fångsterna legat på drygt 2 000 ton. Sedan år 1994 har de dock successivt minskat.

Med utgångspunkt i fartyg under 12 meters längd så har kustfisket minskat i betydelse sedan mellankrigstiden på grund av ett antal faktorer, som t.ex. resurssituationen, efterfrågeförändringar och teknologisk utveckling. Antalet yrkesfiskare reducerades med 85 procent från år 1945 till år 2000 och antalet båtar under 12 meter har halverats sedan 1970-talet. Fiskarkårens höga medelålder är särskilt tydlig i regioner där kustfiske dominerar. Samtidigt har havsfisket (storskaligt) expanderat under det senaste halvsekle och många kustfiskare har övergått till sådant fiske.

Om kustfisket definieras såsom fartyg som utför fiskeresor på under 24 timmar, omfattar fisket totalt 1 119 fartyg med en medellängd på 9 meter. Av dessa är 124 fartyg över 12 meter. Såväl fartygens som yrkesfiskarnas medelålder inom denna grupp överstiger genomsnittet för den totala flottan och yrkesfiskarkåren.

Variationerna i de naturgeografiska förutsättningarna gör att svenskt kustfiske uppvisar stora skillnader i fiskeinriktning såväl inom som mellan regioner. Kustfisket finns utefter hela den svenska kusten och i många insjöar. Fiskeriverket har identifierat 13 kategorier, dels efter en regional fördelning, dels efter den typ av redskap som används samt efter målart. Kategorierna symboliserar fiskets huvudinriktning men många bedriver flera av dessa fisken eller kompletterar med annat fiske under vissa säsonger. De värdemässigt viktigaste arterna är torsk, ål och havskräfta.

- fiske med lax- och sikfällor i Bottniska viken,
- strömmings- och sikfiske i Bottniska viken,
- trålfiske efter siklöja,
- garnfiske efter torsk och piggvar på södra ostkusten,
- blank- och gulålsfiske i Östersjön,
- fiske med nät och ryssjor i Östersjön och södra Bottniska viken,
- gulålsfiske på västkusten,
- kräftfiske med burar,
- hummer- och krabbfiske,
- småskaligt trålfiske på västkusten
- blandfiske på västkusten,
- vadfiske efter sill och skarpsill med ljus på västkusten,
- insjöfiske.

Ovan redovisade kategorier av fisken visar på variationsrikedomen inom kust- och insjöfisket. Detta innebär att det inte finns några enstaka regleringar och/eller en förvaltningsform som kan rekommenderas utan åtgärderna måste prövas från fall till fall utifrån de specifika omständigheterna.

Med tanke på att kustfisket helt är inriktat på ett konsumtionsfiske har detta fiske värdemässigt en långt större betydelse än andelen fångad volym. Det småskaliga kust- och insjöfiskets landade fångster uppgick till ett samlat värde på 245 miljoner kronor under år 2000. Det motsvarar cirka 5,4 procent av den totala kvantiteten och ca 24 procent av det totala

värdet. Om man drar bort den mängd fisk som går till foder blir det småskaliga fiskets andel av det totala konsumtionsfisket ca 18,5 procent räknat i kvantitet och cirka 32 procent räknat på värdet.

De värdemässigt viktigaste typerna av småskaligt kustfiske är fisket med torsk- och piggvarsgarn samt nät- och ryssjefiske i Östersjön samt trålfiske på västkusten. Sett till art är torsk den klart viktigaste arten i det småskaliga fisket. Fiske med garn efter torsk och piggvar i Östersjön för cirka 99 miljoner kronor, vilket motsvarar drygt 40 procent av detta kustfiskes totala värde. På västkusten är det småskaliga trålfisket värdemässigt störst med 26 miljoner kronor.

Kustfiskebefolkningens ekonomi

Kustfiskarens ekonomi är naturligtvis beroende av fisket men inte enbart. Traditionellt har kustfisket i många fall kombinerats med jord- och skogsbruk. Detta existerar fortfarande även om omfattningen har minskat. Det finns en allmän uppfattning om att under senare år har andra inkomstmöjligheter ökat i betydelse. Som exempel på sådana inkomster kan nämnas tillfälliga anställningar, turistverksamhet, förädling, direktförsäljning och anhörigs inkomster. Även andra kostnadsfaktorer påverkar naturligtvis ekonomin såsom fastighetspriser och olika slag av skatter.

I en studie, genomförd av Fiskeriverket år 2000, analyserades lönsamheten inom själva fisket för olika grupper. För fartyg över 12 meter hade kontantflödet per ekonomisk enhet stigit sedan år 1995 och samtliga segment uppvisade positiva kontantflöden. För fartyg under 12 meter kunde inte en utveckling över tiden redovisas men även här var kontantflödet positivt. Studierna visade även att utvecklingen på marknaden är minst lika avgörande för lönsamheten som de faktiska fångsterna. Särskilt tydligt är detta för de som fiskar torsk där minskade fångster till stor del kompenseras med högre avräkningspriser.

Hushållsekonomin för 9 olika kategorier småskaliga (<12 m båtar) kustfiskare i olika delar av Sverige har, i ovan nämnda studie, jämförts på basis av cirka 1 000 familjers inkomstdeklarationer för år 1997. De flesta hushållen var beroende av både näringsverksamhet och inkomst av tjänst. Fiske är den viktigaste näringsverksamheten men, som nämnts i det föregående, är inkomster från andra verksamheter som jord- och skogsbruk och turism ofta viktiga. Det var dock inte möjligt att urskilja dessa från deklarationerna.

I genomsnitt uppgick inkomst av näringsverksamhet till 58 000 kronor och inkomst av tjänst till 119 000 kronor. För yngre fiskare (<35 år) var emellertid i allmänhet näringsinkomsten högst. Jämför man olika regioner var den lägst i Bottniska viken, steg mot söder och kulminerade på västkusten. I motsats till näringsinkomsten uppvisade den sammanräknade förvärsinkomsten inga tydliga geografiska skillnader. Den yngsta åldersgruppen (<35 år) hade i allmänhet en klart lägre förvärsinkomst. Kvinnornas bidrag när det gäller inkomst från näringsverksamhet var obetydliga. Inkomst av tjänst kom däremot främst från kvinnorna, i genomsnitt dubbelt så mycket som från männen.

Kustfiskehushållets skatter och andra avgifter uppgick i genomsnitt till cirka 65 000 kronor. De positiva transfereringarna (bidrag av olika slag) uppgick till cirka 6 600 kronor eller var i stort sett lika stora som fastighetsskatten. Hushållsinkomsten efter transfereringar var cirka 120 000 kronor, och spridningen var inte speciellt stor. En företags-ekonomisk analys visade samtidigt att resultatet före avskrivningar och finansiella poster beräknat per besättningsman låg mellan 153 000 kronor (ålfiske i Östersjön) och 109 000 kronor (Västerhavet).

Kustfiskarnas hushållsekonomi jämfördes också med liknande näringsidkares – jordbrukare och renägare. En slutsats var att likheterna mellan de tre näringarna är klart större än skillnaderna. Alla hushåll är mycket beroende av tjänsteinkomsterna. För kustfisket är det i huvudsak kvinnans tjänsteinkomster som är viktiga. I jordbruket är inkomsterna utanför företaget jämnare fördelade. Inkomsten från näringsverksamhet är klart lägst för renägare och högst för kustfiskare.

Fritidsfisket

Över åren, med start år 1975, har Fiskeriverket och Statistiska Centralbyrån (SCB) genomfört ett antal undersökningar för att utreda fritidsfiskets omfattning i Sverige. Den senaste gjordes år 2000, FISKE 2000. Definitionen av fritidsfiske som använts är att fisket bedrivs på fritiden för avkoppling och rekreation och att fångsten är avsedd för det egna behovet och inte för avsalu. Fritidsfisket som är en vid definition kan delas upp i två kategorier – sportfiske och husbehovsfiske. Sportfiske avser det fiske som endast bedrivs med handredskap medan husbehovsfiske avser ett fiske med mängdfångande redskap såsom nät, ryssjor, tinor, burar och långrev.

Fritidsfiskets omfattning

Enligt FISKE 2000, som omfattar åldergruppen 18–74 år, är 3,4 miljoner svenskar intresserade av fritidsfiske och anser att det är den viktigaste eller en av de viktigaste fritidsaktiviteterna. Av dessa fiskar 2,3 miljoner personer årligen och det sammanlagda antalet fiskedagar genererade av fritidsfiskare uppgick till 35 miljoner år 2000, vilket visar på en konstant ökning sedan år 1975 då den första undersökningen gjordes och antalet fiskedagar uppgick till 23 miljoner. Majoriteten av dessa dagar avser närfiske, dvs. fiske i närheten av hemmet eller fritidshuset med mindre än 30 minuters restid, medan drygt 20 procent avser s.k. turistfiske som kräver minst en övernattningsnatt utanför hemmet eller fritidshuset. Över 90 procent av dagarna avser spinnfiske eller mete, dvs. sportfiske. Geografiskt är fritidsfisket spritt över hela landet men andelen fiskare är störst i norr. Förklaringen är troligen att där är förutsättningarna mycket goda, naturintresset stort och utbudet på alternativa fritidsaktiviteter begränsat. I övrigt visar undersökningen på att fisket är en mansdominerad fritidsaktivitet trots att den lämpar sig väl för både barn, ungdomar och kvinnor. Intresset för fiske finns hos 66 procent av männen medan endast hos 42 procent hos kvinnorna.

Barn och ungdomars, dvs. under 18 års ålder, fiske har undersökts i andra studier, bl.a. av Fiskeriverket. Intresset för fiske startar ofta mycket tidigt och hela 80 procent barn och ungdomar under 16 år är intresserade. En tidig satsning från familj och samhälle på att skapa ett värdefullt fritidsintresse ger ofta ett livslångt resultat. Av de 9-åriga pojkar som blir fiskeintresserade fortsätter mer än 60 procent att fiska livet ut, vilket är en avsevärt högre andel än inom t.ex. idrott där den aktiva karriären i ett livsperspektiv är mycket kort.

Vid en sammanvägning av antalet fiskande i åldersgruppen 18–74 samt barns och ungdomars fiske torde 4 miljoner svenskar vara intresserade av fiske. Av dessa personer fiskar troligtvis 3 miljoner årligen.

Till denna bild skall läggas utländska turisternas fiske i Sverige som inte har kartlagts. I Turistdelegationens undersökning år 1994 av den utländska naturbaserade turismen i Sverige visade sig fiske vara den största enskilda anledningen till varför man turistade i Sverige. Undersökningen finns redovisad i Allemansrätten och kommersen, Naturvårdsverket 1995.

Fritidsfiskets ekonomiska omfattning

FISKE 2000 har även sett på de kostnader som de fiskande har för sitt utövande. De är relativt jämt fördelade mellan fiskeutrustning, resor till och från fiskeplatsen och båtkostnader (exkl. investering) och uppgår till ca 3,3 miljarder kronor. Till detta kommer den utländska fisketurismen i Sverige.

Resultaten från de föreliggande nationella undersökningarna visar sammanfattningsvis på att fiskeintresset har ökat, att antalet fiskare har ökat, att antalet fiskedagar har ökat, att kostnaderna (omsättningen) har ökat och att fångsten har ökat. Hand i hand med denna utveckling har under de senare åren en fisketurismnäring vuxit fram, en utveckling som fortgår och har stor nationell spridning. Näringens omsättning och de arbetstillfällen som den genererar är framför allt koncentrerad till glesbygd men omsätter exempelvis i Stockholms län mer än dubbelt så mycket som den traditionella fiskerinäringen.

Den senaste undersökningen (Fiskeriverket, Jordbruksverket, Turistdelegationen och Sveriges Fisketurismföretagare, 2002) visade att det finns drygt 300 fisketuristiska företag och att dessa omsätter ca 200 miljoner kronor per år. Undersökningen visar att den genomsnittliga omsättningen i fisketurismföretag uppgår till 400 000 kronor per årsarbete. Resursåtgången för densamma är 500 kilo fisk och det genomsnittliga "kilopriset" för den upptagna fisken är 2 250 kronor. Man kan även se att de mest utvecklade företagen, de som har en totalprodukt att erbjuda, t.ex. bra fiske, bra logi m.m. redovisar genomgående högre siffror, vilket indikerar en potential för utveckling av den fisketuristiska verksamheten i landet.

Fritidsfiskets fångster

Den mängd fisk som fångas årligen har uppskattats till 58 000 ton, vilket motsvarar ca 50 procent av det totala yrkesmässiga konsumtionsfisket.

Härav tas ca 34 000 ton i havet och ca 28 000 ton i inlandet. Av dessa har drygt 70 procent använts som matfisk. Fördelat på de olika kategorier fiskande visar det att den genomsnittliga fångsten per husbehovsfiskare, dvs. fisk fångad med mängdfångande redskap, och år är 67 kg, för en som kombinerar husbehovs- och sportfiske 31 kg och för den som endast sysslar med sportfiske är den årliga fångsten 18 kg. I FISKE 2000, varifrån dessa siffror hämtats, får respondenten svara på frågan hur många kilo fisk han/hon fångade förra året, vilket gör att siffrornas tillförlitlighet är osäker.

Prop. 2003/04:51
Bilaga 1

Förteckning över remissinstanser

Prop. 2003/04:51
Bilaga 2

Följande remissinstanser har beretts tillfälle att avge synpunkter på Fiskeriverkets rapport *Småskaligt kustfiske och insjöfiske – en analys*.

Kammarkollegiet, Kustbevakningen, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Stockholms universitet, Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet, Chalmers tekniska högskola AB, Statens jordbruksverk, Livsmedelsverket, Sveriges lantbruksuniversitet, Naturvårdsverket, Miljövårdsberedningen, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (FORMAS), Glesbygdsverket, Turistdelegationen, Sveriges Rese- och Turistråd AB, Karlskrona kommun, Simrishamns kommun, Hjo Kommun, Lidköpings kommun, Strömstads kommun, Västerås kommun, Gävle kommun, Luleå kommun, Svenska Kommunförbundet, Svenska Naturskyddsföreningen, Fiskbranschens Riksförbund, Hallandsfiskarnas PO, ek.för., Matfiskodlarnas PO, ek.för., Producentorganisationen Gävlefisk, ek.för., SIK (Institutet för livsmedel och bioteknik), Skånes Fiskareförbund, Skärgårdarnas Riksförbund, Sportfiskarna Sveriges Sportfiske och Fiskevårdsförbund, Svenska Insjöfiskarnas Centralförbund, Svenska Ostkustfiskarnas Centralförbund, Svenska Sydkustfiskarnas Centralförbund, Svenska Västkustfiskarnas Centralförbund, Sveriges Fiskares PO, ek.för., Sveriges Fiskares Riksförbund, Sveriges Fiskevattenägareförbund, Sveriges kust- och insjöfiskares organisation, Sveriges Yrkesfiskares Ekonomiska förening (SYEF), Vattenbrukarnas Riksförbund, Världsnaturfonden WWF.

Följande remissinstanser har beretts tillfälle att avge synpunkter på rapporten *Svenskt vattenbruk – en framtidsnäring (Ds 2000:42)*.

Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Västra Götaland, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Stockholms universitet, Uppsala universitet, Lunds universitet, Statens

jordbruksverk, Livsmedelsekonomiska institutet, Statens Veterinärmedicinska Anstalt, Livsmedelsverket, Fiskeriverket, Sveriges lantbruksuniversitet, Naturvårdsverket, Konkurrensverket, Glesbygdsverket, Svenska Kommunförbundet, Fiskbranschens Riksförbund, Fiskekommunerna, Fiskhälsan FH AB, Konsumenter i Samverkan, Landsorganisationen i Sverige, Matfiskodlarnas producentorganisation, Smart Culture (utöver ordinarie remisslista), Sveriges Fiskares Riksförbund, Vattenbrukarnas Riksförbund.

Följande remissinstanser har beretts tillfälle att avge synpunkter på betänkandet *Utvärdering av det fria hundredskapsfisket (SOU 2001:82)*.

Kammarkollegiet, Statistiska Centralbyrån, Kustbevakningen, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Göteborgs universitet; Tjärnö Marinbiologiska laboratorium, Umeå universitet, Sametinget, Sveriges lantbruksuniversitet, Sveriges lantbruksuniversitet; ArtDatabanken, Fiskeriverket, Naturvårdsverket, Glesbygdsverket, Turistdelegationen, Sveriges Rese- och Turistråd AB, Norrtälje kommun, Jönköpings kommun, Mönsterås kommun, Karlshamns kommun, Falkenbergs kommun, Lidköpings kommun, Örebro kommun, Umeå kommun, Piteå kommun, Svenska Kommunförbundet, Svenska Samernas Riksförbund, Svenska Naturskyddsföreningen, Lantbrukarnas Riksförbund, Hushållningssällskapens förbund, Svenska Turistföreningen, Skärgårdarnas Riksförbund, Skärgårdens Intresseföreningars Kontaktorganisation, Sportfiskarna Sveriges Sportfiske och Fiskevårdsförbund, Sportfiskeakademin, Svenska Insjöfiskarnas Centralförbund, Sveriges Fiskares Riksförbund, Sveriges Fisketurism Företagare, Sveriges Fiskevattenägareförbund, Sveriges kust- och insjöfiskares organisation, Vattenbrukarnas Riksförbund.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 4 december 2003

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Ulvskog, Freivalds, Sahlin, Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Lövdén, Ringholm, Bodström, Sommestad, Karlsson H., Nykvist, Lund, Nuder, Johansson, Hallengren, Björklund, Holmberg, Jämtin

Föredragande: statsrådet Ann-Christin Nykvist

Regeringen beslutar proposition 2003/2004:51 Kust- och insjöfiske samt vattenbruk.